

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТУРИЗМУ

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ
В ДУБІВСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ (ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ)

за спеціальністю: 242 Туризм
галузі знань: 24 Сфера обслуговування
за освітньо-професійною програмою: Туризм
на здобуття освітнього ступеня: Бакалавра

Кваліфікаційна робота бакалавра
здобувачки денної форми навчання
IV курсу
групи «Міжнародний туризм»
Мілосердової Ольги Валеріївни

Науковий керівник:
к.геогр.н, доцент Кіптенко В.К.

КИЇВ – 2025

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....	6
1.1. Сутність, функції та види туризму.....	6
1.2. Туристичні ресурси: класифікація та значення для розвитку туризму.....	11
1.3. Фактори впливу на розвиток туризму в ОТГ	15
1.4. Сучасні тенденції розвитку туризму в Україні та світі.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДУБІВСЬКОЇ ГРОМАДИ.....	21
2.1. Загальна характеристика Дубівської ОТГ	21
2.1.1. Географічне положення та адміністративний устрій.....	21
2.1.2. Природно-ресурсні передумови (ландшафти, водні ресурси, біорізноманіття).....	22
2.1.3. Історико-культурні ресурси	26
2.2. Характеристика поточного стану туристичної інфраструктури в громаді.....	30
2.3. SWOT аналіз туристичного стану Дубівської громади.....	32
РОЗДІЛ 3. ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ДУБІВСЬКІЙ ГРОМАДІ.....	37
3.1. Стратегічні цілі та пріоритети розвитку туризму.....	37
3.2. Комплекс заходів за напрямками:.....	39
3.2.1. Розвиток туристичної інфраструктури	39
3.2.3. Покращення якості туристичних послуг.....	43
3.2.4. Удосконалення управління туризмом	45
3.2.5. Забезпечення сталого розвитку туризму.....	46
ВИСНОВОК	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах динамічних трансформаційних процесів, що відбуваються в українській економіці, розвиток туристичної галузі постає як один із найбільш перспективних напрямків соціально-економічного зростання. Це зумовлено не лише наявністю значних історико-культурних та природних цінностей України, що створюють потужний потенціал як для внутрішнього, так і для міжнародного туризму, а й широкими можливостями для залучення інвестицій, створення нових робочих місць та отримання стабільних прибутків.

Особливої актуальності проблема розвитку туризму набуває на регіональному та місцевому рівнях, зокрема в контексті реформи децентралізації та посилення ролі об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Ефективне використання туристичного потенціалу громадами дозволяє не лише диверсифікувати місцеву економіку, а й підвищити рівень життя населення, зміцнити імідж території та сприяти її сталому розвитку. Для Дубівської територіальної громади, що володіє унікальними природними ландшафтами, гірською місцевістю та культурною спадщиною, розвиток туризму є стратегічним пріоритетом. Це вимагає розробки комплексного підходу та обґрунтованої програми розвитку туристичної галузі.

Ступінь розробки проблеми. Проблеми розвитку та управління туризмом були предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Теоретичні основи туризму, його сутність, функції та види досліджували такі науковці, як В.Ф. Шаптала, Г.М. Заставний, О.О. Любіцева, В.К. Федорченко, М.П. Мальська та інші. Питанням розвитку туризму в територіальних громадах та регіонах присвячені праці О.М. Безрукової, В.Г. Герасименко, В.Г. Довбаня, О.М. Зінченко, І.В. Смаля та інших. Водночас, незважаючи на значний доробок, питання розробки та впровадження комплексних програм розвитку туризму на рівні конкретних об'єднаних територіальних громад, потребують подальшого поглибленого дослідження та практичного обґрунтування.

Мета дослідження – Виявити ключові напрямки забезпечення сталого розвитку туризму до програми комплексного розвитку туризму в Дубівській територіальній громаді.

Для досягнення поставленої мети було визначено наступні **завдання дослідження**:

1. Систематизувати теоретичні засади розвитку туризму, визначити його сутність, функції, види та роль у розвитку територіальних громад.
2. Провести комплексний аналіз туристичного потенціалу Дубівської територіальної громади, включаючи природно-ресурсні, історико-культурні та соціально-економічні аспекти.
3. Виявити стратегічні цілі та пріоритети розвитку туризму в Дубівській громаді на основі проведеного SWOT-аналізу.
4. З'ясувати комплекс заходів щодо покращення туристичної інфраструктури, якості послуг, стратегії просування та маркетингу що відповідатиме потребам сталого розвитку громади.
5. Виявити ключові напрямки забезпечення сталого розвитку туризму в Дубівській громаді, акцентуючи увагу на зеленому туризмі та збереженні унікальної спадщини.

Об'єктом дослідження є передумови та стан туризму в Дубівській територіальній громаді.

Предметом дослідження є потенційні пропозиції до програми розвитку туризму в Дубівській територіальній громаді.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених мети та завдань у роботі застосовувалися такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження:

- Системний підхід – для комплексного вивчення туризму як складної системи взаємопов'язаних елементів.
- Аналізу та синтезу – для розкладання проблеми на складові та узагальнення отриманих результатів.
- Порівняльного аналізу – для ідентифікації кращих практик та виявлення закономірностей у вітчизняному та зарубіжному досвіді розвитку туризму.

- Статистичного аналізу – для обробки та інтерпретації кількісних даних щодо інфраструктури.
- SWOT-аналізу – для оцінки сильних та слабких сторін, можливостей та загроз у розвитку туризму Дубівської ОТГ.
- Програмно-цільового підходу – для представлення структурованої програми розвитку туризму з описом конкретних цілей та заходів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні та пропозицій ключових напрямків забезпечення сталого розвитку туризму до програми розвитку туризму для Дубівської територіальної громади, що враховує її унікальний потенціал та специфіку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх безпосереднього впровадження органами місцевого самоврядування Дубівської територіальної громади, суб'єктами туристичної діяльності та громадськими організаціями. Пропозиції щодо розвитку туризму можуть слугувати орієнтиром для формування та реалізації місцевої туристичної політики.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 61 сторінок, включаючи 1 таблицю, 1 картосхему. Список використаних джерел містить 47 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

1.1. Сутність, функції та види туризму.

В умовах трансформації української економіки, розвиток туризму постає як один із найперспективніших напрямків. Це зумовлено значними історико-культурними та природними цінностями України, потенціалом як внутрішнього, так і міжнародного туризму, а також можливостями залучення інвестицій та отримання прибутку. Туризм є важливою галуззю економіки, що робить значний внесок у ВВП та експорт країни, відіграючи ключову роль у світовому економічному прогресі.

Історія розвитку туризму, що відображає його становлення як соціально-економічного явища, поділяється на чотири основні фази, кожна з яких має специфічні характеристики та наслідки:

Перша фаза: Від ранніх часів до 1841 року – початковий етап розвитку туризму. Це був час спонтанних та вимушених масових міграцій, що базувалися переважно на торгівлі та торговельних шляхах, релігійних паломництвах/культурному розвитку, здоров'ї та задоволенні.

Другий період: 1841–1914 — Період організованого розвитку туризму. Цей період відзначений досягненнями в науках і технологіях, що також вплинуло на розширення транспорту. Туризм набув високого культурного відтінку для заможних членів суспільства. У цей час також розпочався розвиток першої туристичної інфраструктури та призначення перших туристичних працівників, тоді як народжувалися нові туристичні центри та проєкти.

Третій етап: 1914–1945 — Розвиток туристичної індустрії. Крім того, туризм був прийнятий як окремий сектор економіки. Туристична індустрія виникла миттєво, і туристичні організації з'явилися як всередині країни, так і за кордоном. Ще одним значним досягненням стало визнання оплачуваних відпусток для працівників, але це лише сприяло розширенню географії масових туристичних подорожей.

Четвертий етап: З 1945 року до сьогодні — Етап масового туризму та глобалізації туристичної індустрії. Це час значно покращеного соціального добробуту та більшої кількості вільного часу. Обов'язкова оплачувана відпустка створюється на державному рівні. Туристичний сектор є динамічним і таким, що розвивається, виступаючи ключовим сектором економіки більшості країн світу. Існує наявність величезних міжнародних туристичних компаній та їх активне функціонування. Туризм стає масовим явищем на світовому рівні, відкритим для більшості населення розвинених країн, компонентом глобалізаційних тенденцій [33].

Для глибокого розуміння розвитку туризму в територіальних громадах, першочергово необхідно чітко визначити його ключове поняття:

„Туризм – це ряд явищ і взаємин у результаті подорожей людей, доти, доки не призводить до їхнього постійного перебування у визначеному місці і не пов'язане з одержанням ними якої-небудь вигоди (прибутку) [18, с.8]”.

У Законі України "Про туризм", 2009 р. зазначається, що "туризм – тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування", а "турист – особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з незабороненим законом країни перебуванням на термін від 24 год до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін"[20].

Подорож туриста відбувається за підтримки бізнесових структур (підприємств та установ), які організують її, надають необхідні послуги та створюють безпечні й комфортні умови для тимчасового перебування поза постійним місцем проживання. Ці суб'єкти, здійснюючи підприємницьку діяльність з формування унікального туристичного продукту, формують індустрію туризму – вагому частину світового ринку послуг, що цілеспрямовано задовольняє потреби мандрівників.

Бізнес-суб'єкти реалізують підприємницьку діяльність у сфері формування та споживання унікального туристичного продукту та туристичного товару на

ринку туристичних послуг, формуючи туристичну індустрію. Кожна складова цієї галузі розроблена для певного кола споживачів та надає необхідні послуги. Таким чином, туризм не лише задовольняє потреби людини у вільному часі та нових враженнях, але й виконує низку важливих функцій, які підвищують його значущість, що зазначено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Класифікація функцій туризму *розроблено на основі [24]*

Назва функції	Призначення функції
Економічна	Створення доходу місцевого бюджету; формування робочих місць; розвиток малого та середнього бізнесу; прискорення розвитку інфраструктури (дороги, комунікації, готелі, ресторани).
Соціальна	Забезпечення відпочинку та оздоровлення населення; розширення культурної компетенції; покращення якості життя місцевого населення.
Культурна	Збереження та популяризація історико-культурної спадщини, традицій, ремесел; сприяння обміну культурним досвідом та взаєморозумінню між народами
Пізнавальна	Надання можливостей для вивчення нових місць; вивчення історії інших країн.
Екологічна	Усвідомлення цінності збереження природи; розвиток екологічного туризму; пропаганда дбайливого ставлення та ефективного використання ресурсів
Політична	Сприяння міжнародному співробітництву, зміцненню іміджу країни або регіону, підвищення її престижу на міжнародній арені.

Різноманіття цілей, заради яких люди подорожують, а також методи організації їхніх поїздок, обумовлюють існування численних видів туризму, які можна класифікувати за різними критеріями. Розуміння цих класифікацій є ключовим для ефективного аналізу туристичного потенціалу громади та пропозицій щодо цільових програм її розвитку.

За метою подорожі:

- Лікувально-оздоровчий туризм: Подорожі з метою відновлення здоров'я, профілактики захворювань або лікування у спеціалізованих закладах;

- Діловий туризм: Поїздки, пов'язані з професійною діяльністю, участю у конференціях, семінарах, виставках;
- Подієвий туризм: Подорожі, основною метою яких є відвідування або участь у певних значущих заходах (фестивалі, концерти);
- Культурно-пізнавальний туризм: Подорожі, спрямовані на ознайомлення з історичними, культурними та архітектурними пам'ятками;
- Релігійний та релігієзнавчий туризм: Паломницькі подорожі до святих місць або поїздки з метою вивчення релігійних традицій;
- Сільський туризм: Відпочинок у сільській місцевості, що передбачає занурення у місцевий колорит та народні промисли;
- Спортивний туризм: Подорожі з метою участі у спортивних змаганнях, активного відпочинку або спостереження за ними;
- Науковий туризм: Подорожі, метою яких є участь у наукових дослідженнях, експедиціях або відвідування наукових об'єктів;
- Гастрономічний туризм: Подорожі, головною метою яких є знайомство з місцевою кухнею та кулінарними традиціями;
- Екстремальний туризм: Подорожі, що передбачають активну діяльність, пов'язану з підвищеним ризиком та отриманням сильних вражень[30].

Класифікація туризму за географічною ознакою є фундаментальною, оскільки вона визначає основні напрямки туристичних потоків та впливає на формування політики розвитку галузі. Цей критерій розрізняє подорожі на внутрішній туризм, а саме - подорожування в межах своєї країни, та міжнародний - подорож особи за межі країни її постійного проживання.

Тривалість подорожі є одним із ключових критеріїв, що визначає її характер, цілі та вплив на туристичний ринок. Цей аспект дозволяє розрізняти короткочасні поїздки (на 1-3 дні) від більш тривалих подорожей, які тривають понад 3 доби, що має значення для формування пропозицій та стратегій розвитку.

Беручи до уваги важливість подорожей на суспільство, слід розглянути концепцію сталого туризму. У сучасному світі, де питання збереження довкілля та соціальної відповідальності набувають особливої гостроти, розвиток туризму не може розглядатися у відриві від принципів сталості. Це поняття виступає не

просто як тренд, а як необхідна умова для забезпечення довгострокового та гармонійного розвитку галузі, що ґрунтується на балансі між економічними вигодами, соціальною справедливістю та екологічною відповідальністю. Вона є ключовою для формування стратегій розвитку територіальних громад, які прагнуть ефективно використовувати свій туристичний потенціал, не виснажуючи ресурси та не завдаючи шкоди місцевому населенню.

Принцип сталого туризму ґрунтується на таких положеннях:

- Безперервність процесів розвитку: Розвиток туризму повинен здійснюватися таким чином, щоб задовольняти потреби нинішнього покоління, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби;
- Гармонійний розвиток людини: Розвиток місцевого туризму має сприяти підвищенню якості життя людей у регіоні, збереженню культурної ідентичності та створенню справедливого розподілу вигод;
- Соціальна рівність: З огляду на це, кожен член громади повинен отримувати вигоду від туризму, а негативні наслідки мають бути зменшені або компенсовані [25].

Туризм у сталому стилі має допомагати місцевому населенню, підтримувати економіку приймаючої країни (або регіону) та створювати робочі місця. Сфера туризму може відігравати дуже позитивну роль у сталому розвитку економіки та суспільства в різних регіонах і країнах шляхом збереження довкілля та встановлення соціальної стійкості. А розвиток туризму має бути частиною інтегрованого плану розвитку громади для її підтримки.

Таким чином, у поєднанні з аналізом сутності, функцій та видів туризму, а також розглядом його історії та принципів впровадження сталості, це дає цілісне уявлення про динамічний аспект цієї галузі. Туризм трансформувався від випадкових поїздок до індустрії глобальних масштабів, і він більше не є просто формою розваг та пізнання світу, а є величезною, рушійною соціально-економічною силою. Він відіграє критично важливу роль у економічному зростанні, соціальному розвитку, збереженні культурної спадщини та сталому використанні природних ресурсів. Початковою точкою для розгляду туристичного потенціалу територіальних громад та розробки ефективної

стратегії їхнього розвитку є знання про різноманіття форм туризму та його сталий розвиток. За допомогою цього теоретичного підґрунтя системний підхід до аналізу та оперативних пропозицій представлений у наступних розділах цієї роботи.

1.2. Туристичні ресурси: класифікація та значення для розвитку туризму.

У контексті розвитку туризму, особливе значення має чітке розуміння сутності туристичних ресурсів, які є основою для формування туристичного продукту та послуг. Згідно із Законом України "Про туризм" (№325/95 від 15.09.95), туристичні ресурси визначаються як "сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста" [24, с.36].

Це визначення підкреслює багатоаспектність туристичних ресурсів, що включають не лише природні об'єкти та кліматичні умови, але й значний пласт антропогенних (створених людиною) елементів, таких як історичні пам'ятки, культурні надбання, а також соціально-побутова інфраструктура, яка забезпечує комфорт та потреби мандрівників. Таким чином, туристичні ресурси є тим фундаментом, на якому будується вся туристична діяльність, забезпечуючи її різноманітність та привабливість для широкого кола споживачів.

Класифікація туристичних ресурсів є важливим кроком для їхньої категоризації, оцінки та розумного застосування в туристичній індустрії. Їх можна класифікувати за трьома загальноприйнятими групами: природні, культурно-історичні та соціально-економічні ресурси. Кожна категорія представляє різноманітні особливості та пріоритети з точки зору розвитку форм туризму.

Такі види туризму, як лікувально-оздоровчий, екологічний, спортивний та пригодницький, серед багатьох інших, базуються на природних ресурсах. Вони охоплюють усі компоненти природного середовища, які можуть бути використані для активного відпочинку, рекреації, дозвілля, пізнання та освіти.

Природні та рекреаційні ресурси – це елементи та особливості природного середовища, що дозволяють організовувати відпочинок, заходи для покращення здоров'я та туризм [24, с.48]. Вони є орографічними (рельєф), кліматичними, водними, біологічними (фауна та флора) та природними лікувальними ресурсами. Орографічні умови стосується гір, долин, плато, печер та інших форм рельєфу. Вони є основою для розвитку лижного спорту, альпінізму, спелеотуризму, пішохідного та велосипедного туризму. Рельєфні умови також впливають на створення ландшафтів, що мають естетичну цінність [24, с.67].

Кліматичні чинники, такі як температура повітря, сонячне світло, опади та вітер, визначають придатність території для відпочинку туристів та для певних видів діяльності. Клімат також важливий для розвитку пляжного, лижного та оздоровчого туризму. Він впливає на тривалість туристичного сезону на певній території [24, с.79]. До природних ресурсів відноситься біорізноманіття рослин і тварин. Ліси, національні парки та заповідники також приваблюють тих, хто практикує екологічний туризм, орнітологічний туризм, мисливців та рибалок (у певних районах) [24, с. 98]. Водні об'єкти серед яких моря, річки, озера, водоспади та джерела застосовуються для плавання, водних видів спорту (каякінг, рафтинг, вітрильний спорт), риболовлі, а також слугують елементом ландшафту, приваблюючи своєю красою. Термальні та мінеральні води особливо значущі для оздоровчого туризму [24, с. 88].

Природними лікувальними чинниками є мінеральні води, лікувальні грязі та сприятливий клімат. Ці ресурси є основою для організації бальнеологічних та грязьових курортів, санаторно-курортного лікування та покращення здоров'я населення [24, с.104]. Рекреаційні ресурси підтримуються природними матеріалами та характеризуються специфічними ландшафтами й умовами, що сприяють рекреаційній, оздоровчій та експериментальній діяльності на природі. Це суттєво для їхнього успішного управління з метою отримання туристичної ренти та сприяння сталому використанню.

Культурно-історичні ресурси відображають матеріальну та нематеріальну спадщину людей, яка створювалася протягом історії завдяки розвитку культури. Вони становлять основні атрактори культурно-пізнавального, освітнього,

релігійного та подієвого туризму. До складових частин культурно-історичних цінностей відносять археологічні, архітектурні, історичні, містобудівні та мистецькі пам'ятки, а також етнографічні об'єкти, музеї, галереї, театри, архівні та музейні фонди, і нематеріальна спадщина (традиції, ремесла) [24, с.148]. Історичні та архітектурні пам'ятки — замки, фортеці, палаци, церкви, монастирі, стародавні поселення є привабливими об'єктами для туристів [24, с.150]. Вони зберігають та демонструють важливі колекції артефактів та творів мистецтва, завдяки чому відвідувачі можуть ознайомитися з культурними досягненнями різних епох та народів [24, с. 148].

Етнографічні об'єкти та ремесла, а саме музейні села, традиційне ремісниче виробництво, фольклорні фестивалі дозволяють туристу стати частиною місцевого колориту та ознайомитися з традиціями й повсякденним життям [24, с.164]. Подієві об'єкти, такі як фестивалі, карнавали, спортивні заходи, концерти та виставки приваблюють мандрівників з метою відвідування або участі в певній місцевій події. Культурна спадщина має великі переваги для розвитку туризму завдяки особливому іміджу території, створеному об'єктами, що приваблює туристів, сприяє діалогу між культурами та зберігає ідентичність. Оцінка культурно-історичних ресурсів є важливою для їх ефективного використання. Об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, зокрема, приваблюють міжнародних відвідувачів.

Соціально-економічні ресурси є однією зі складових туристичного потенціалу, що забезпечує функціонування туристичної індустрії, комфортне перебування туристів та задоволення туристичних потреб, що охоплює інфраструктуру, послуги та людський капітал.

Соціально-економічні туристичні ресурси – це антропогенні об'єкти та явища, необхідні для оптимальних умов використання туристичних ресурсів та для розвитку туристичної індустрії в країні чи регіоні [24, с.225]. Вони складаються з цілого комплексу матеріально-технічної бази, інфраструктури, кадрового потенціалу та соціально-економічних умов для забезпечення ефективного розвитку туризму. Туристична інфраструктура є основою для зазначеного ресурсу. Вона включає транспортну інфраструктуру (дороги,

аеропорти, залізничні лінії, залізничні станції), інфраструктуру розміщення (готелі, хостели, санаторії, кемпінги), інфраструктуру харчування (ресторани, кафе, бари), банки, медичні заклади, розважальні установи тощо [24, с.226-227]. Об'єкти, комплекси та заклади туризму створюються або адаптуються для задоволення специфічних вимог відвідувачів, таких як туристичні комплекси, розважальні парки, конференц-центри, гірські та морські оздоровчі курорти або заклади для суден тощо [24, с.228].

Соціально-економічна підтримка відіграє роль передумов для оптимальної роботи туристичної індустрії з точки зору доступності, комфорту та якості надання туристичних послуг. Створена інфраструктура є магнітом для інвестицій та створення робочих місць, а також каталізатором для підвищення рівня життя серед місцевого населення.

Важливість туристичних ресурсів у розвитку туризму є частиною динамічної системи, яка взаємодіє з потребами людини, туристичною інфраструктурою та іншими компонентами пропозиції. Їхній діапазон та якість визначають успіх будь-якого туристичного напрямку. Туристичні ресурси стають "сировиною" у синтезі особливого туристичного продукту – тобто сукупності послуг для продажу споживачеві. Неможливо розробити привабливі маршрути, програми дозвілля чи екскурсії без ресурсів [24, с.11]. Існування особливих, добре збережених об'єктів є рушійною силою для створення умов для інвестування у сфери туристичної інфраструктури, готельного бізнесу, розважальних підприємств та туристичних послуг. Використання туристичних ресурсів стимулює зайнятість, податкові надходження до місцевих бюджетів, розвиток малого та середнього бізнесу та зростання суміжних галузей (транспорт, будівництво, сільське господарство, сфера послуг).

Імідж території та бренд сприяють створенню позитивного стереотипного іміджу території, роблячи її впізнаваною та привабливою на національних та міжнародних туристичних ринках. Соціокультурний розвиток в туризмі допомагає зберігати та запроваджувати народну культуру, ремесла та місцеві традиції.

Кожен з зазначених ресурсів має ретельно управлятися, захищатися та використовуватися належним чином. Якщо туристичний сектор має залишатися конкурентоспроможним, сприяти регіональному економічному розвитку та передавати майбутнім поколінням унікальну спадщину.

1.3. Фактори впливу на розвиток туризму в ОТГ

Продовжуючи розгляд сутності та класифікації туристичних ресурсів, надзвичайно важливим є аналіз факторів, що впливають на розвиток туризму, особливо в контексті об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Розвиток туризму є ключовим рушієм економічного зростання територій та має значний вплив на життя їхніх мешканців та міську структуру [24, с.1845]. Цей процес формує дестинацію, спричиняючи як позитивні, так і негативні наслідки для її фізичних, соціальних, культурних, економічних та екологічних аспектів. Ефективне та стратегічне використання ресурсів є запорукою успіху.

Туризм є одним з найбільших та найшвидше зростаючих секторів економіки. За даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), у 2024 році міжнародний туризм майже повністю відновився (на 99%) до допандемічного рівня, при цьому більшість дестинацій перевищили показники 2019 року. За попередніми оцінками, у 2024 році було зафіксовано приблизно 1,4 мільярда міжнародних туристів (відвідувачів з ночівлею) по всьому світу, що на 11% більше, ніж у 2023 році (на 140 мільйонів більше). Надходження від міжнародного туризму у 2024 році сягнули 1,6 трильйона доларів США, що приблизно на 3% більше, ніж у 2023 році, і на 4% більше, ніж у 2019 році (у реальному вимірі) [47, с.4]. Для ОТГ це означає збільшення надходжень до місцевих бюджетів та стимулювання економічної активності.

Туристична галузь є потужним роботодавцем, створюючи значну кількість прямих і непрямих робочих місць. Це є життєво важливим для ОТГ, сприяючи зайнятості місцевого населення. Розвиток туризму сприяє культурному обміну, збільшенню соціальної взаємодії та підвищенню залучення мешканців всередині громади. Туристи прагнуть пізнавати матеріальні та нематеріальні культурні пам'ятки, що включають мистецтво, архітектуру, історичну

спадщину, гастрономію, літературу, музику та культуру побуту з її цінностями та традиціями [41, с.1847]. Це допомагає збереженню та популяризації місцевих традицій та ремесел.

Зацікавленість туристів у культурних об'єктах стимулює зусилля місцевих громад та влади щодо збереження та відновлення культурної спадщини території. Це стосується унікальних традицій, які приваблюють відвідувачів. Туризм стимулює розвиток транспортної, будівельної, сільськогосподарської галузей та сфери послуг, сприяючи загальному економічному зростанню громади [41, с. 1845-1846].

Екологічний фактор є ключовим для збереження природних ресурсів та забезпечення сталості територіального розвитку. Це включає підтримку природних екосистем та біорізноманіття [34, с.6]. Екологічна чистота території, наявність заповідних зон, унікальних природних ландшафтів, а також їх збереження від надмірного антропогенного навантаження є базовою умовою привабливості ОТГ для екологічного та оздоровчого туризму.

Інфраструктурні фактори які включають дороги, аеропорти, залізничні станції, ресторани, якість транспортних шляхів, наявність закладів розміщення різних категорій, розвиток мереж зв'язку та інші комунальні зручності є фундаментальними для комфорту та безпеки туристів, а отже, для залучення туристичних потоків [34, с. 22].

Ефективне управління є запорукою результативного розвитку туризму. У разі неналежної реалізації державного планування оптимальний розвиток туризму в ОТГ перешкоджається. Через неефективне проектування та впровадження туризму наслідком може бути занепад навколишнього середовища, перевантаження інфраструктури туризмом та негативні соціальні наслідки. [41, с.1846]. Для забезпечення сталого розвитку туризму в ОТГ, місцеві органи влади повинні створювати відповідні впровадження, стратегії планування, які базуються на соціальному, культурному, екологічному та економічному балансі щодо розвитку громади. Важливо підвищувати обізнаність громади про переваги туризму та навчати суспільство, як розвивати його потенціал. Залучення місцевої громади розглядається як одна з важливих умов

для сталого зростання туризму. Малі туристичні проекти за підтримки громади та уряду повинні створюватися [41, с.1846-1851].

Крім традиційних чинників, що впливають на розвиток туризму, не менш важливим є врахування технологічних факторів. Сучасний турист все більше залежить від цифрових рішень, тому для ОТГ критично важливим є розвиток онлайн напрямлення, включаючи створення інформативних сайтів, використання платформ для онлайн-бронювання та активне ведення сторінок у соціальних мережах для просування своїх унікальних пропозицій [15, с.68]. Впровадження елементів "смарт-туризму", таких як інтерактивні карти, мобільні додатки з туристичними маршрутами може значно покращити досвід відвідувачів та підвищити привабливість громади [43, с. 330].

Успішний розвиток туризму в ОТГ вимагає загальної оцінки позитивних та негативних факторів впливу на територію. Належне управління, ретельне планування місцевих проектів є вирішальними для економічного розвитку та збереження ідентичності та характеристик самих територій. Це дозволить максимізувати вигоди від туризму і водночас мінімізувати його негативні наслідки, що призведе до більшого добробуту для місцевих громад.

1.4. Сучасні тенденції розвитку туризму в Україні та світі.

Розвиток світового туризму демонструє динамічні зміни, що формують нові пріоритети та виклики для всіх учасників галузі. Сучасні тенденції розвитку туризму характеризуються значним відновленням, адаптацією до нових реалій, а також фокусом на сталий розвиток, технологічні інновації.

Розглядаючи глобальні тенденції розвитку туризму, можна зазначити, що міжнародні туристичні прибуття демонструють стійке зростання, і, за прогнозами, світовий туризм наближається до повного відновлення до допандемічного рівня, а в деяких регіонах світу вже його перевищує [46].

Обмеження на міжнародні подорожі котрі були спричиненні пандемією COVID-19 призвели до підвищення інтересу до місцевих та регіональних дестинацій. Багато людей віддають перевагу дослідженню своєї батьківщини та

сусідніх країн [40, с.2]. Переважна більшість туристичних витрат припадає на внутрішній та регіональний туризм [42].

Сталий туризм, що враховує екологічні та соціальні аспекти, набуває все більшої популярності. Це відображається у розширенні цілей та завдань туристичних стратегій, включаючи ширший набір показників для моніторингу прогресу та вимірювання успіху [40, с.2].

Технологічні рішення як онлайн-платформи для бронювання, віртуальні тури та інші цифрові рішення стали невід'ємною частиною туристичної індустрії. Посилене використання цифрових технологій для планування подорожей є помітною тенденцією [40, с.3].

Сучасні тенденції розвитку туризму в Україні характерні тим, що прогрес галузі має свої особливості, значною мірою зумовлені геополітичною ситуацією пов'язаною з Російсько-Українською війною, а також фокусом на сталий розвиток та інтеграцію в європейські практики.

Наявна підтримка післявоєнного відновлення. Зі сторони організації UN Tourism активно надається технічна допомога Україні для післявоєнного відновлення туристичної галузі. Це включає підтримку у реабілітації туристичної інфраструктури, маркетингу та просуванні дестинацій, нарощуванні потенціалу та навчанні, а також у міжнародній співпраці [45]. Досліджуючи розвиток сільського зеленого туризму, Європейські практики що пов'язані з цим типом галузі, набувають все більшого значення для української економіки. Це пов'язано зі зростаючим інтересом до сталого розвитку та екологічної свідомості. Дослідження показують, що Україна має значний потенціал у розвитку сільського та культурного туризму [39, с.276].

Згідно зі "Стратегією туризму та курортів 2017-2026", Україна визначила амбітні цілі, серед яких збільшення кількості іноземних та внутрішніх туристів, зростання робочих місць та туристичних бюджетів, а також формування позитивного іміджу України як туристичної дестинації [45]. До труднощі слід віднести забезпечення сталого та збалансованого використання ресурсів, подолання нестачі інфраструктури та послуг у сільській місцевості, інтеграція туристів у місцеві громади та ефективне управління туризмом [39, с.278].

Водночас, концепція туристичного бренду "Ukraine NOW" прагне представити Україну як відкриту, сучасну країну, де найцікавіші події відбуваються саме зараз [39, с.276].

Українська туристична система трансформувалася, щоб вижити, змінюючи як свою структуру, так і функції. Це свідчить про високу адаптивність та стійкість галузі в надзвичайних умовах. Нові функції туризму вийшли за межі звичайної рекреації, охопивши гуманітарні зусилля, реабілітацію, розбудову громад та нації [44, с.1]. Це підкреслює суттєвий та внесок туризму у ширшу соціально-екологічну систему країни.

Попри значні руйнування, закриття повітряного простору та інші пошкодження, український туризм продовжив функціонувати, хоча й переважно через внутрішні подорожі. У дослідженні, проведеному Державним агентством розвитку туризму України та ЮНІСЕФ у 2023 році, лише 20% українців заявили, що уникають подорожей через можливі небезпеки [44, с.2].

Війна завдала суттєвих збитків туризму в Україні. Багато готельних та курортних об'єктів були зруйновані або серйозно пошкоджені, а інфраструктура аеропортів зазнала значних руйнувань. Воєнні дії спричинили значні людські втрати. Мільйони внутрішньо переміщених осіб та біженців, які виїхали за кордон, призвели до різкого падіння як туристичного, так і ринків праці. Військова мобілізація також призвела до зменшення кількості потенційних туристів та доступних працівників. Туристичний бізнес зіткнувся з негативним суспільним сприйняттям туристичної діяльності, яка вважалася недоречною або "не на часі" під час війни. Стейкхолдери висловлювали особливе занепокоєння щодо довготривалих збитків, спричинених війною, включаючи відновлення доріг, аеропортів та розмінування територій. Пошкодження туристичних об'єктів, включаючи музеї, історичні будівлі, природні пам'ятки, біосферні заповідники є також значною для відновлення туризму [44, с.9].

Війна призвела до концентрації більшості туристичної діяльності в західних частинах України, особливо в Карпатському регіоні. Деякі райони Західної та Центрально-Західної України пережили безпрецедентну популярність через відвідування з сусідніх міст. Тривалість відпусток в Україні скоротилася до

коротких вихідних або одноденних поїздок, а горизонт планування також зменшився. Туристичні групи стали меншими, обмежуючись близькими членами сім'ї, причому жінки та діти стали основним типом туристів як у внутрішньому, так і у виїзному туризмі [44, с.10].

Таким чином, туризм в Україні під час війни пережив глибокі трансформації, демонструючи надзвичайну стійкість та здатність до трансформації. Хоча галузь зазнала значних пошкоджень та зіткнулася з викликами, вона адаптувала свої функції, вийшовши за рамки рекреації, та змінила свою структуру, фокусуючись на внутрішніх потребах та гуманітарних аспектах.

Висновки до розділу 1

У Розділі 1 розглянуто теоретичні основи дослідження розвитку туризму, визначивши його сутність, функції, види та значення для територіальних громад.

З'ясовано, що туризм є багатограним соціально-економічним явищем, що еволюціонувало до глобальної індустрії. Він виконує ключові економічні, соціальні, культурні та екологічні функції, а його сталий розвиток є запорукою довгострокової ефективності.

Визначено, що туристичні ресурси (природні, культурно-історичні, соціально-економічні) є основою для формування туристичного продукту. Їх ефективне управління та збереження критично важливі для залучення інвестицій та розвитку місцевої економіки.

Зважаючи, що розвиток туризму в ОТГ залежить від економічних, соціальних, екологічних, інфраструктурних та технологічних факторів, виявлено, що ефективне управління та стратегічне планування є ключовими для максимізації вигод та мінімізації негативних наслідків.

Глобальні тенденції демонструють відновлення та зростання галузі, фокус на сталому розвитку та цифровізації. Український туризм, незважаючи на виклики війни, виявляє значну стійкість, адаптується до нових реалій, зосереджуючись на внутрішніх подорожах та підтримці відновлення країни.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДУБІВСЬКОЇ ГРОМАДИ

2.1. Загальна характеристика Дубівської ОТГ

2.1.1. Географічне положення та адміністративний устрій

Дубівська територіальна громада (ОТГ) була утворена 16 травня 2019 року в рамках процесу децентралізації в Україні. До її складу увійшли шість сільських рад: Дубівська, Вільхівська, Князівська, Ріпненська, Цінівська та Ясеновецька, що об'єднали одинадцять населених пунктів: с. Дуба, с. Дубшари, с. Лецівка, с. Підлісся, с. Вільхівка, с. Рошняте, с. Князівське, с. Ріпне, с. Цінева, с. Ясеновець та с. Іванівка.

Географічно Дубівська ОТГ розташована у південно-західній частині Прикарпаття, займаючи 91.812 км² території, що становить 7,06 % від загальної площі району (Додаток А). Громада має стратегічне розташування, межуючи зі Спаською територіальною громадою, а також з Рожнятівською та Перегінською селищними радами Калуського району Івано-Франківської області. Відстань від адміністративного центру громади, села Дуба, до районного центру смт. Рожнятів становить 10 км, а до обласного центру м. Івано-Франківськ – 65 км [26, с.11].

Адміністративним та культурним центром громади визначено село Дуба. Загальна чисельність громади становить 7528 осіб [16]

Аналіз демографічного складу громади за віковими групами та статтю засвідчує наступні параметри:

- До 19 років: 1610 осіб.
- 20-35 років: 1616 осіб.
- 36-55 років: 1940 осіб.
- Понад 55 років: 2362 особи.
- Чоловіки: 3512 осіб.
- Жінки: 4016 осіб.

Понад 70% населення громади припадає на працездатний вік, що забезпечує значний кадровий потенціал (Додаток Б). Частка осіб старшого працездатного віку становить 12,7%, що є помітно меншим показником, ніж кількість дітей [26, с.13].

Важливо відзначити наявність на території громади 7 внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що свідчить про адаптацію громади до сучасних соціальних викликів та її готовність до прийому населення.

На території Дубівської ОТГ функціонує розвинена мережа соціальних закладів, що забезпечують потреби населення у сфері освіти, охорони здоров'я та культури:

Школи: 6 закладів (3 загальноосвітні школи I-III ступенів, 3 загальноосвітні школи I-II ступенів).

Дитячі садочки: 4 заклади.

Медичні заклади: 1 амбулаторія, 8 фельдшерсько-акушерських пунктів (ФАПів).

Культурні заклади: 10 клубів, 10 бібліотек [16].

2.1.2. Природно-ресурсні передумови (ландшафти, водні ресурси, біорізноманіття)

Дубівська об'єднана територіальна громада володіє значним природно-ресурсним потенціалом, що є важливою передумовою для її сталого розвитку, зокрема в галузі туризму та рекреації.

Рельєф території громади характеризується вираженою неоднорідністю та мальовничістю, поєднуючи елементи гірської місцевості та рівнинні ділянки. Переважно ландшафти мають рівнинно-хвилястий характер, особливо вздовж річкових долин. Наявність як низовинних, так і височинних територій створює умови для формування різноманітних екосистем та естетично привабливих пейзажів, що є цінним ресурсом для пішохідного туризму та відпочинку на природі [26, с.12].

Гідрографічна мережа Дубівської ОТГ представлена кількома річками, які є важливими водними артеріями регіону. До них належать річка Дуба, що має

притоку Паровиця. Також через територію громади протікають річки Лімниця та Радова. Ці річки не лише забезпечують водою місцеві потреби, а й створюють можливості для розвитку водного туризму, риболовлі, а також є ключовими елементами для підтримки біорізноманіття прибережних зон [26, с.12].

Рослинний покрив громади є різноманітним і відповідає особливостям рельєфу. У низовинних ділянках та річкових долинах переважає лучна рослинність. На височинах, що формують гірські ландшафти, домінують ліси, у яких переважає бук. Ці лісові масиви є не лише джерелом деревини, а й відіграють ключову роль у підтримці екологічного балансу, забезпечуючи середовище існування для багатьох видів флори та фауни. Тваринний світ громади представлений як широко поширеними, так і рідкісними видами, що вказує на наявність цінних природних комплексів та потребу у їх збереженні [26, с.12].

На території ОТГ зазначено 11 місць для рекреаційного відпочинку відпочинку, відповідно до пошукового аналізу в Google Maps та створеної схеми розташування туристично-інфраструктурних об'єктів [29]. На ній розташовані локації як з абстрактними назвами як “Карпати” та “Дубшари”, так із зазначенням конкретних географічних місць “Скеля Урочище Паровець”, “Водоспад Дубшарський”, “Запожішкі скелі” та інші [29].

Серед ключових локацій варто виділити такі природні пам'ятки:

1. Водоспад Підгуркало розташований у безпосередній близькості від села Ріпне. Цей об'єкт є природним феноменом, утвореним на маловодному потоці Ріпне, де вода стрімко падає з висоти близько 5 метрів. Хоча у посушливі періоди потік може бути маловодним, водоспад Підгуркало приваблює своєю красою та віддаленістю від масових туристичних маршрутів. Його розташування у найменш освоєній північно-західній частині гірського масиву Ґоргани робить його особливо привабливим для екотуристів, любителів усамітненого відпочинку та дослідників природних пам'яток, які прагнуть відкривати маловідомі куточки Українських Карпат [7].

2. Павлівський Камінь - група мальовничих скель яка є визначною геологічною пам'яткою, що здіймається на висоту близько 30 метрів. Об'єкт

знаходиться на південний захід від села Князівське. Скелі формують вузьку скелясту грядку, утворену пісковиками, на схилі гори Онеживата. Їхнє розташування у глибині лісового масиву, приблизно на рівній відстані від сіл Князівське, Підлісся та Дуба, створює відчуття відірваності від цивілізації та сприяє зануренню у дику природу[17].

3. Ріпненський Камінь - комплекс скельних утворень розташований на захід від села Ріпне, серед густого лісового масиву на стрімкому схилі гори Гомотівка. Максимальна висота окремих скель сягає близько 15 метрів. Ріпненський Камінь вже здобув популярність серед туристів завдяки своїй мальовничості та унікальним особливостям. З його вершини відкривається чудовий панорамний вид на навколишні гірські хребти та долину чистої річки Лімниці, що сприяє розвитку рекреаційного потенціалу. Особливою відмінністю цього місця є встановлена у 2017 році місцевими мешканцями фігура Діви Марії та маленького Ісуса, що надає об'єкту додаткового сакрального та культурного значення. Завдяки близькому розташуванню – лише за 700 метрів – Водоспаду Підгуркало, Ріпненський Камінь може бути легко інтегрований у єдиний туристичний маршрут, пропонуючи відвідувачам комплексне знайомство з природними пам'ятками громади [22].

Також на території громади присутній Дубівське лісництво, створене у 1939 році. Це значний лісовий масив загальною площею 3757 гектарів, що відіграє ключову роль у лісогосподарській діяльності регіону, зосереджуючись на вирощуванні місцевих порід дерев, таких як ялиця, бук та дуб [9].

На території громади наявні об'єкти, що входять в Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області:

1. Генетичний резерват високопродуктивних насаджень бука «Лецівка-Дубшара»

Зазначений об'єкт є складовою Природно-заповідного фонду Івано-Франківської області і розташований безпосередньо на теренах Дубівського лісництва [19]. Він представляє собою цінні високопродуктивні насадження бука, що виконують функцію генетичного резервату. Площа заповідної території становить 41 гектар (0.41 км²). Цей резерват відіграє ключову роль у збереженні

генофонду букових лісів та є важливим для подальшого відтворення цінних лісових порід [9]. Відносно загальної площі Дубівської громади, яка становить 91.812 км², генетичний резерват «Лецівка-Дубшара» займає приблизно 0.45% її території.

2. Ландшафтний заказник місцевого значення «Ріка Лімниця з водоохоронною смугою вздовж берегів шириною 100 м»

Цей ландшафтний заказник також є об'єктом Природно-заповідного фонду Івано-Франківської області та має особливе значення для збереження унікальної річкової екосистеми [27, 23]. Заказник пролягає через кордон Дубівської громади. Водоохоронна смуга шириною 100 метрів по обидва боки русла річки забезпечує ефективний захист водних ресурсів від антропогенного впливу та сприяє збереженню прибережного біорізноманіття.

Наразі достовірна інформація про точну площу Ландшафтного заказника «Ріка Лімниця з водоохоронною смугою» в межах Дубівської громади є відсутньою у відкритих офіційних джерелах. Проте, розташування цього об'єкта на мапі Природно-заповідного фонду Івано-Франківської області в розрізі територіальних громад [19] дозволяє провести його порівняння з площею генетичного резервату «Лецівка-Дубшара» (41 га / 0.41 км²). Візуальне співставлення свідчить про схожу масштабність обох об'єктів на карті в межах території громади. Виходячи з цього візуального порівняння та з урахуванням загальної площі Дубівської громади (91.812 км²), можна зробити приблизне припущення, що Ландшафтний заказник «Ріка Лімниця з водоохоронною смугою» також займає близько 0.45% від загальної території громади.

Крім того, природно-ресурсний потенціал громади доповнюється значними запасами корисних копалин, що мають економічне значення. На території ОТГ виявлено нафтові родовища (Вільхівське, Лецівське, Ріпненське, Спаське, Струтинське) та родовища природного газу. У селі Цінева також наявні родовища глини, придатної для виробництва цегли. Ці ресурси, хоча й не є безпосередньо туристичними об'єктами, впливають на економічний профіль громади та можуть опосередковано впливати на розвиток інфраструктури [26, с.13].

2.1.3. Історико-культурні ресурси

У контексті історичного розвитку населених пунктів Дубівської громади, надзвичайно важливим свідченням давнього заснування є активна участь мешканців у значних історичних подіях. Так, у 1648 році, в розпал Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, жителі сіл Ріпне, Дуба, Лецівка, Рожнятів та Ясеновець проявили значну активність у народному повстанні. Їхня участь у боротьбі за незалежність та соціальні права, що охопила українські землі, підкреслює глибокі історичні корені цих поселень. Втім, після відходу військ Хмельницького, повстале населення зіткнулося з жорстокими наслідками, що проявилися у кривавих розправах з боку тогочасних властей [10]. Факт такої значної та організованої участі в повстанні середини XVII століття є важливим свідченням того, що ці населені пункти вже тоді були сформованими та мали достатньо стале населення і соціальну структуру.

Ця багата історична канва набуває особливого значення, адже Дубівська громада входить у межі території Бойківщини. Бойківщина — історико-етнографічний регіон в Українських Карпатах, який отримав свою назву від етнічної групи українців — бойків, що традиційно проживають на цій території. Охоплює центральні та західні частини Українських Карпат, зокрема, значні території Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей. Її межі пролягають приблизно від річки Лімниці на сході до річок Сян і Уж на заході [4, с.29-30].

Бойки відомі своєю унікальною культурою, що включає оригінальні дерев'яні церкви бойківського типу, що є шедеврами народного зодчества. Збережені давні звичаї, обряди, календарні свята, різьблення по дереву, ткацтво, вишивка, виготовлення кераміки. Історично бойки займалися скотарством (вівчарством), лісовим промислом, землеробством на схилах гір [3].

Бойківщина є важливим осередком української культури та історії, що становить важливий чинник привабливості для етнографічного і культурного туризму для розвитку Дубівської ОТГ.

Ключовим осередком цієї інфраструктури є Історико-краєзнавчий музей культури та побуту Бойківщини, розташований у селі Цінева, що входить до складу Дубівської територіальної громади.

Музей був заснований у 1976 році і розмістився у старовинній будівлі, відомій як "Біла школа". Йому присвоєно звання "народний", що підкреслює його значення для місцевої громади та регіону в цілому. Експозиція музею є надзвичайно багатого, налічуючи понад п'ять тисяч пам'яток матеріальної та духовної культури Бойківщини та Рожнятівщини. Відвідувачі можуть ознайомитися з археологічними та історичними знахідками від II століття до нашої ери до III століття нашої ери, а також періодами Київської Русі, Галицько-Волинського князівства та часу перебування краю під владою Польщі й Австрії. В музеї представлений інтер'єр традиційної бойківської хати, колекції одягу, який носили бойки в різні часи, а також різноманітне обладнання, посуд та знаряддя праці (Додаток В).

Зокрема, наявні матеріалами про розвиток промисловості та сільського господарства у XIX-XX століттях. Присутня цінна колекція з 1200 фотографій місцевого фотографа Ярослава Ковалю, що відображають життя 20-30-х років. Музейна експозиція включає цінні документальні свідчення про героїзм жителів краю в період Другої світової війни, що висвітлює важливу сторінку локальної історії. Окреме місце займають подарунки та сувеніри з різних країн, які не лише збагачують колекцію, а й відображають міцні культурні зв'язки з українцями, що проживають за кордоном, підкреслюючи глобальний вимір місцевої спадщини. Окрім історичних та етнографічних матеріалів, значну частину експозиції присвячено природничим експонатам: тут представлені зразки фауни і флори краю, чучела тварин та птахів, а також фотографії, що демонструють мальовничу природу Карпат [11].

Народний краєзнавчий музей села Цінева визнано важливою туристичною локацією і він увійшов до туристичного маршруту "Ворота до Центральних Горган" [5]. Це підкреслює його значення як магніту для туристів, що прагнуть глибше пізнати історію, етнографію та природне багатство регіону.

Слід зазначити, що одним з найвизначніших об'єктів в Дубівській громаді є Церква Святого Архистратига Михаїла у селі Цінева, яка є важливою складовою культурного та туристичного потенціалу громади (Додаток Г). Ця унікальна дерев'яна церква була збудована у 1745 році і є яскравим прикладом традиційного бойківського зодчества. Її особливістю є те, що вона була зведена без використання цвяхів, а дерев'яні елементи скріплювалися за допомогою тиблів (дерев'яних штирів) [6]. Це свідчить про високий рівень майстерності тодішніх будівельників та автентичність архітектурних рішень, притаманних регіону [2].

Церква має глибоку історичну та духовну цінність. Відомо, що її свого часу відвідував сам Митрополит Андрей Шептицький, що підкреслює її значимість у релігійному житті краю. Навіть у радянські часи, коли багато храмів були закриті, Церква Святого Архистратига Михаїла у Ціневі залишалася чинною [2].

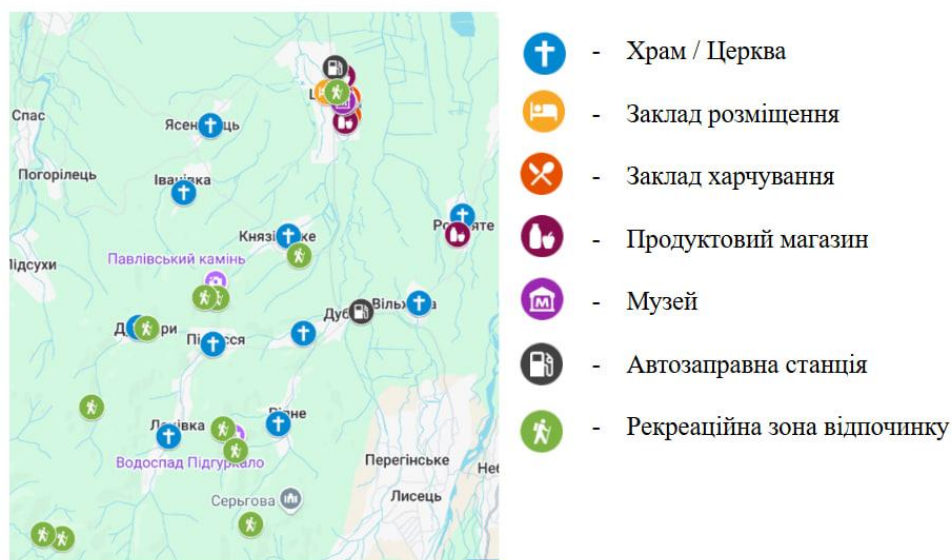
Нині храм є об'єктом постійної турботи місцевої громади. Впродовж чотирьох років (станом на момент публікації джерела), місцеві жителі власним коштом здійснюють масштабний ремонт, витративши на це понад 4 мільйони гривень [6]. Реставраційні роботи включають заміну фундаментів, ремонт стін та збереження оригінальних елементів, таких як гонтовий дах на ганку. Під час цих робіт також були виявлені старі ікони, що додає цінності культурній спадщині [2].

Церква Святого Архистратига Михаїла у Ціневі є не лише діючим культовим об'єктом, а й важливою пам'яткою архітектури та історії, що приваблює дослідників, туристів та всіх, хто цікавиться сакральною спадщиною Бойківщини. Вона слугує яскравим прикладом збереження та відродження духовних скарбів регіону завдяки небайдужості місцевих жителів, що підкреслює готовність громади до змін та реновації в напрямку культурного розвитку території.

Загалом, аналіз території громади, відображений на картосхемі 2.1, дозволяє констатувати, що в кожному населеному пункті наявна церква або храм. Ці культові споруди, незалежно від їхнього віку чи архітектурного стилю, можуть розглядатися як значний потенційний туристичний об'єкт. Вони становлять не

лише релігійне, а й історичне та архітектурне надбання, здатне приваблювати туристів, зацікавлених у сакральному, культурному та краєзнавчому туризмі.

Рис. 2.1. Картосхема локацій ресурсів та інфраструктури туризму Дубівської територіальної громади, розроблено автором

Також на території ОТГ зазначено 11 місць для рекреаційного відпочинку відпочинку, відповідно до пошукового аналізу в Google Maps та розробленої схеми розташування туристично-інфраструктурних об'єктів [29]. На ній розташовані локації як з абстрактними назвами як “Карпати” та “Дубшари”, так із зазначенням конкретних географічних місць “Скеля Урочище Паровець”, “Водоспад Дубшарський”, “Запожішкі скелі” та інші [29].

Незважаючи на існування привабливих природних об'єктів, не було знайдено жодної інформації що стосується чітко маркованих та позначених на картах туристичних маршрутів. Наявність такої проблематики ускладнює навігацію для відвідувачів, що може обмежувати розвиток пішого та гірського туризму, оскільки туристи не матимуть належної інформації про безпечні та цікаві шляхи пересування. Це також підвищує ризики заблукати та знижує загальну привабливість для організованих груп та індивідуальних мандрівників.

Критичною є відсутність туристичних інформаційних центрів (ТІЦ) або аналогічних пунктів. У таких місцях туристи мали б можливість отримати вичерпну інформацію про громаду: її туристичні об'єкти, маршрути, заклади

розміщення, харчування та культурні заходи. ТІЦ є невід'ємною частиною сучасної туристичної інфраструктури та відіграє важливу роль у наданні інформації, орієнтації туристів на місці та підвищенні загального комфорту та безпеки подорожі. Брак зазначених елементів інфраструктури негативно впливає на рівень комфорту туристів, знижуючи привабливість громади як туристичного напрямку та створюючи труднощі у плануванні подорожей.

2.2. Характеристика поточного стану туристичної інфраструктури в громаді

Засоби розміщення та проживання:

Аналіз наявних інформаційних ресурсів свідчить про обмеженість публічної інформації щодо потенційних місць розміщення на території Дубівської громади. Зокрема, узагальнений пошук у системі Google не виявив верифікованих даних про об'єкти готельної інфраструктури в межах громади.

Однак, згідно з пошуковими запитамі в Google Maps, на території села Цінева, що входить до складу громади, ідентифіковано готель "Tsyunyava" [38] та зелену садибу "У тьоті Маші" [31]. При детальнішому вивченні гео-локації готелю "Tsyunyava" було встановлено відсутність ключових контактних даних, таких як адреса, номер телефону, веб-сайт, графік роботи та фотографії об'єкта. Це може свідчити про ймовірну неактивність або припинення функціонування цього закладу.

Щодо зеленої садиби "У тьоті Маші", також відсутня публічна інформація про її діяльність та умови проживання. Проте наявність відгуку, датованого квітнем 2025 року, опосередковано підтверджує поточну діяльність садиби, хоча отримати детальну інформацію про бронювання та послуги можливо лише безпосередньо на місці [31].

Найближчим до території Дубівської громади закладом розміщення є готель "Lake Side Resort" [37]. Важливо зазначити, що він розташований за межами адміністративних кордонів громади, на відстані близько 5 кілометрів від села Цінева, що підтверджується аналізом логістичної доступності автошляхами [Google Maps].

Таким чином, поточний стан інфраструктури розміщення в Дубівській громаді характеризується значною інформаційною прогалиною та обмеженою доступністю даних про діючі заклади, що ускладнює для потенційних туристів планування та організацію перебування.

Заклади харчування:

Аналіз доступних інформаційних ресурсів вказує на значну прогалину у представленні закладів харчування на території Дубівської громади. Зокрема, узагальнений пошук у пошуковій системі Google не дозволив виявити верифікованих даних щодо функціонуючих об'єктів громадського харчування.

Водночас, за результатами пошукових запитів у Google Maps, на території села Цінева (що входить до складу громади) ідентифіковано кілька закладів: кафе "Віртуальні Карпати" [12], ресторан "Магічний ресторан" [14] та бар "Dukat" [36]. Однак, при детальнішому вивченні гео-локацій ресторану "Магічний ресторан" та кафе "Віртуальні Карпати" встановлено відсутність будь-якої контактної інформації, як адреса, номер телефону, веб-сайт, графік роботи, а також фотографій. Це може свідчити про ймовірну призупинку діяльності або неактивність цих закладів харчування.

На противагу цьому, гео-локація бару "Dukat" містить вичерпну інформацію, включаючи фотографії, графік роботи та посилання на офіційну сторінку в соціальній мережі Instagram, де доступні дані для зв'язку із закладом, що є підтвердженням його поточної діяльності.

Отже, стан інфраструктури харчування в Дубівській громаді характеризується обмеженою публічною доступністю інформації та потенційною неактивністю деяких ідентифікованих об'єктів, що створює перешкоди для планування туристичних послуг. Наразі лише бар "Dukat" має ознаки активно функціонуючого закладу з достатньою кількістю публічних даних.

Торгівельна інфраструктура:

На території Дубівської громади представлена, переважно, продовольчими магазинами. За результатами пошукового аналізу в Google Maps, ідентифіковано шість таких торговельних закладів [29]. З них п'ять магазинів розташовані в селі

Цінева, а один – у селі Рошняте. Ця локалізація вказує на зосередження основних торговельних точок у більших населених пунктах громади.

Транспортна інфраструктура:

Дорожня мережа Дубівської громади охоплює 170 км. З цієї протяжності 30,0 км припадає на місцеві автомобільні дороги загального користування районного значення, тоді як 7,0 км становлять дороги державного значення (додаток Д).

Покриття шляхів є різноманітним, включаючи тверде, гравійне та ґрунтове [26, с.16-17]. Загальний стан доріг з твердим покриттям оцінюється як незадовільний та потребує капітального ремонту. Таким чином, транспортно-експлуатаційний стан більшості шляхів не відповідає сучасним вимогам, що диктує необхідність їх значного покращення [26, с.16-17].

Для забезпечення транспортних потреб на території громади функціонують дві автозаправні станції, розташовані поблизу села Дуба та села Цінева [29].

Щодо залізничного сполучення, найближча залізнична станція Рожнятів, що обслуговується в селі Креховичі, розташована на відстані близько 12 км від села Цінева Дубівської громади [Google Maps]. Ця станція забезпечує щоденне пасажирське сполучення завдяки курсуванню потяга “043Ш Черкаси - Івано-Франківськ”, який зв'язує такі великі населені пункти як Черкаси, Київ, Львів та Івано-Франківськ [32].

Автобусне сполучення також відіграє важливу роль у доступності громади. Зокрема, щоденно, двічі на добу, курсує автобус за маршрутом Івано-Франківськ - Перегінськ, здійснюючи зупинки в селах Цінева та Князівське [28]. Наявність такого регулярного транспортного сполучення є вагомою перевагою для забезпечення зв'язку громади з регіональним центром та іншими населеними пунктами, що позитивно впливає на її туристичну доступність.

2.3. SWOT аналіз туристичного стану Дубівської громади

Виходячи з комплексного аналізу стану туризму в Дубівській громаді, можна провести SWOT-аналіз, що дозволить систематизувати та визначити

сильні та слабкі сторони, а також виявити та уточнити зовнішні можливості та загрози для розвитку туризму в цій місцевості.

Сильні сторони (Strengths):

1. Громада володіє мальовничими гірськими ландшафтами, включаючи частину масиву Горгани, розгалуженою гідрографічною мережею (річки Дуба, Лімниця), а також різноманітною флорою та фауною [26, с.12]. Наявність унікальних природних об'єктів, таких як водоспад Підгуркало [7], Павлівський Камінь [17] та Ріпненський Камінь [22], створює значну привабливість для екотуризму, активного відпочинку та спостереження за природою.
2. Територія громади є частиною історико-етнографічного регіону Бойківщина, що характеризується унікальною культурою, традиційними ремеслами та архітектурою, зокрема дерев'яними церквами бойківського типу [4, с. 29-30]. Активна участь мешканців у значних історичних подіях, таких як Визвольна війна 1648 року [10], що формує значний історико-культурний потенціал.
3. Функціонування Історико-краєзнавчого музею культури та побуту Бойківщини в с. Цінева з багатою експозицією (понад 5 тис. пам'яток, включаючи археологічні знахідки, етнографічні колекції та фотоматеріали) [11] є значним туристичним магнітом. Музей вже інтегрований у туристичний маршрут "Ворота до Центральних Горган" [5]. Крім того, Церква Святого Архістратига Михаїла у с. Цінева є унікальною пам'яткою архітектури та духовності, яка активно підтримується громадою [2, 6].
4. Громада має автобусне сполучення з Івано-Франківськом та Перегінськом [28], а також відносно близьке залізничне сполучення через станцію Рожнятів, що забезпечує зв'язок з великими містами України [32].
5. Присутність шести продовольчих магазинів на території громади забезпечує базові потреби як мешканців, так і потенційних туристів [29].

Слабкі сторони (Weaknesses):

1. Значна частина дорожньої мережі (170 км) характеризується поганим станом і потребує капітального ремонту, що ускладнює транспортну доступність та комфорт пересування для туристів [26, с.16-17].

2. Публічна інформація про готелі та заклади харчування є вкрай обмеженою або відсутньою. Більшість ідентифікованих об'єктів (готель "Tsyunyava", кафе "Віртуальні Карпати", ресторан "Магічний ресторан") ймовірно не функціонують, що ускладнює планування перебування туристів [38,12,14]. Хоча зелена садиба "У тьоті Маші" діє, інформація про неї доступна лише на місці [31].
3. Незважаючи на наявність привабливих природних об'єктів, відсутність маркованих та позначених на картах туристичних маршрутів ускладнює навігацію, підвищує ризики та знижує привабливість для пішого та гірського туризму.
4. Відсутність туристичних інформаційних центрів, де туристи могли б отримати вичерпну інформацію про громаду та її послуги, робить її менш доступною для туристів та створює труднощі у плануванні відпочинку.
5. Відсутність спеціалізованих веб-ресурсів, буклетів чи карт, що комплексно висвітлюють можливості для рекреаційного туризму, заважає ефективному залученню цільових аудиторій.

Можливості (Opportunities):

1. Зростаючий інтерес до відпочинку на природі, активного туризму та вивчення автентичної культури в Карпатах створює сприятливі умови для розвитку туризму в громаді.
2. Можливість створення тематичних маршрутів, що поєднують природні об'єкти (водоспади, скелі), історичні пам'ятки та культурні осередки (музей, церкви), дозволить залучати різні категорії туристів.
3. Позиціонування громади як частини Бойківщини відкриває перспективи для розвитку етнографічного та культурного туризму, залучення інвестицій у збереження та популяризацію унікальної спадщини.
4. Можливість залучення фінансових ресурсів для покращення дорожньої інфраструктури, створення ТІЦ та розширення готельно-ресторанної бази.
5. Створення офіційного туристичного веб-порталу громади, активне використання соціальних мереж та співпраця з туристичними платформами для поширення інформації та бронювання послуг.

6. Розвиток партнерства з існуючими (навіть невеликими) закладами розміщення та харчування, а також з сусідніми територіальними громадами для формування спільних туристичних продуктів.

Загрози (Threats):

1. Без належних інвестицій та ремонтів, стан доріг та інших об'єктів інфраструктури може погіршитися, що зробить громаду менш привабливою для туристів.
2. Більш розвинені туристичні дестинації Карпат з налагодженою інфраструктурою та маркетингом можуть переорієнтовувати на себе туристичні потоки.
3. Недостатня промоція та брак інформації про туристичний потенціал громади може призвести до її низької впізнаваності на туристичному ринку.
4. Брак єдиної стратегії розвитку туризму може призвести до хаотичного та неефективного використання наявного потенціалу.
5. Загальна економічна нестабільність, безпекова ситуація в країні, а також кліматичні зміни можуть негативно вплинути на туристичну галузь.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз дозволив всебічно охарактеризувати передумови розвитку туризму на теренах Дубівської територіальної громади, її загальну характеристику, природно-ресурсну базу, історико-культурну спадщину та поточний стан туристичної інфраструктури.

Дубівська громада розташована у Прикарпатті та володіє значними природними ресурсами. Її приналежність до історико-етнографічного регіону Бойківщина забезпечує цінну культурну спадщину, представлену автентичними традиціями, ремеслами, дерев'яними церквами та Історико-краєзнавчим музеєм. Ці елементи формують міцну основу для розвитку різних видів туризму, включаючи еко-, культурний та активний туризм.

Водночас, поточний стан туристичної інфраструктури громади має суттєві недоліки. Виявлено обмежену або відсутню публічну інформацію про більшість закладів розміщення та харчування, що значно ускладнює планування для потенційних туристів. Дорожня мережа перебуває в незадовільному стані,

незважаючи на наявність базового автобусного та залізничного сполучення. Критичною є відсутність маркованих туристичних маршрутів та функціонуючих туристичних інформаційних центрів, що перешкоджає повноцінній навігації та забезпеченню комфорту для відвідувачів.

Проведений SWOT-аналіз підтвердив, що ключові сильні сторони громади – це її багаті природні та унікальні історико-культурні ресурси. Проте, слабкі сторони зосереджені на недостатньому розвитку туристичної інфраструктури, низькій інформаційній доступності та відсутності системного маркетингу. Можливості для розвитку туризму полягають у зростаючому попиті на еко- та культурний туризм, створенні інтегрованих тематичних маршрутів та залученні інвестицій. Основними загрозами є подальше погіршення інфраструктури, посилення конкуренції з боку більш розвинутих регіонів та низька впізнаваність громади на туристичному ринку.

РОЗДІЛ 3. ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ДУБІВСЬКІЙ ГРОМАДІ

3.1. Стратегічні цілі та пріоритети розвитку туризму

На основі проведеної комплексної характеристики туристичного стану Дубівської територіальної громади, виявлених сильних та слабких сторін, можливостей та загроз, виникає нагальна потреба у конкретизації чіткої та узгодженої стратегії розвитком туризму, що фрагментарно висвітлюється в стратегії розвитку Дубівської громади [26]. Стратегічне планування є ключовим для забезпечення сталого, комплексного та ефективного розвитку туристичної галузі в ОТГ, дозволяючи максимізувати позитивні ефекти.

Бачення розвитку туризму в Дубівській громаді як частина загального стратегічного бачення громади, передбачає її перетворення на "землю з сучасною інфраструктурою, де легко започаткувати і розвивати бізнес, комфортно жити сьогодні та завтра; екологічно чисту, інвестиційно привабливу територію, яка пропонує високий рівень економічного сервісу та якісні продукти; громаду активних та підприємливих людей; громаду культурного різноманіття, в якій затишно, безпечно та комфортно жити, працювати і відпочивати, яка дбає про прийдешні покоління!" [26, с. 25]. У контексті туризму, це означає, що Дубівська громада прагне стати визнаним, екологічно відповідальним та культурно-автентичним центром туризму Прикарпаття, що пропонує унікальні враження завдяки збереженій природній спадщині Горган, бойківським традиціям та розвиненій інфраструктурі, яка забезпечує високу якість послуг та сприяє зростанню добробуту місцевого населення.

Місія розвитку туризму Дубівської громади впливає із загальної місії ОТГ: "Дубівська громада – це сучасна, розвинена громада для гідного розвитку її мешканців, які живуть за принципами взаємодопомоги, поваги й чесності в умовах благополуччя й ефективного врядування громади з конкурентоздатною місцевою економікою, розвиненою інфраструктурою, де у впорядкованому громадському просторі розвиваються активні люди. Край, де надаються якісні освітні і медичні послуги, створені умови для розвитку підприємництва" [26,

с.25]. Конкретно для туристичної сфери, місія полягає у створенні умов для сталого та конкурентоспроможного розвитку туристичної галузі Дубівської громади шляхом максимального використання наявних природних, історико-культурних та соціально-економічних ресурсів, подолання існуючих інфраструктурних проблем (зношеність мереж, низька якість доріг), залучення зовнішніх інвестицій та забезпечення високої якості туристичних послуг, з максимальною користю для місцевого населення та збереженням унікальної ідентичності громади.

Стратегічні цілі розвитку туризму в Дубівській громаді базуються на загальних стратегічних цілях громади ("СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ", "ПОКРАЩЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДИ", "ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ" [26, с.26]) та враховують виявлені проблеми і потенціал туристичної галузі.

1) Сприяння розвитку туристичної економіки та підвищення інвестиційної привабливості. Ця ціль корелюється із загальною стратегічною ціллю громади "СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ" [26, с.26] та спрямована на подолання низького рівня підприємницької активності, відсутності зовнішніх інвестицій та робочих місць [26, с.24]. Вона передбачає стимулювання створення нових туристичних підприємств, ефективне використання природних ресурсів для економічного розвитку, залучення інвестицій, а також підвищення офіційної зайнятості населення у туристичній сфері.

2) Ціль комплексного покращення туристичної інфраструктури та сервісу відповідає загальній стратегічній цілі громади "ПОКРАЩЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДИ" [26, с.26] та спрямована на вирішення проблем зношеності доріг, відсутності якісного водопостачання, недостатньої кількості зон відпочинку та застарілості матеріально-технічного забезпечення [26, с.24]. Зазначений напрям передбачає розвиток транспортної мережі, будівництво інженерних комунікацій, створення сучасних закладів розміщення та харчування, а також формування якісних умов для відпочинку.

3) Ціль формування та просування унікального туристичного продукту та підвищення впізнаваності акцентує на використанні потужного природного та

історико-культурного потенціалу громади (ландшафти, водоспади, скелі, бойківська спадщина, музей, церкви) шляхом розробки та пропозиції різноманітних тематичних маршрутів та атракцій, що відповідають потребам різних категорій туристів. Вона також спрямована на подолання недостатньої інформованості про громаду за її межами [26, с.24].

4) Забезпечення сталого та відповідального розвитку туризму відображає принципи сталого туризму, та спрямована на збереження природного середовища та культурної спадщини, мінімізацію негативних впливів туризму та забезпечення справедливого розподілу доходів серед місцевого населення [26, с.24].

5) Зміцнення інституційної спроможності та активізація участі місцевої громади. Ціль фокусується на розбудові ефективної системи управління туризмом, розвитку кадрового потенціалу та залученні всіх зацікавлених сторін до процесу розвитку туристичної галузі, що корелюється із загальною стратегічною ціллю громади "ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ" [26, с.26] та проблемою низької громадської ініціативності [26, с.24].

3.2. Комплекс заходів за напрямками:

3.2.1. Розвиток туристичної інфраструктури

Розвиток сучасної та якісної туристичної інфраструктури є одним з ключових пріоритетів для Дубівської територіальної громади, що безпосередньо впливає з результатів SWOT-аналізу, де було виявлено загальний неналежний рівень туристичної інфраструктури. Водночас, наявність сприятливого екологічного середовища та значного туристично-рекреаційного потенціалу громади створює можливості для активного розвитку сільського, зеленого та екотуризму. Відповідно до вищезазначеного, доцільно розглянути наступні напрямки:

1. Покращення транспортної доступності та дорожньої інфраструктури:

- Відновлення та покращення якості покриття як основних, так і під'їзних доріг до туристичних об'єктів доріг, що має вирішальне значення для комфорту пересування туристів;
 - Забезпечення надійного та безпечного сполучення через водні перешкоди на туристичних маршрутах;
 - Створення тротуарів, пішохідних доріжок та велосипедних маршрутів, пристосованих для людей з особливими потребами та маломобільних груп населення;
 - Покращення доступності громадського транспорту для туристів та місцевих мешканців;
 - Закупівля нової спеціалізованої техніки для підтримки доріг у належному стані [26, с.38].
2. Модернізація комунальної інфраструктури:
- Розвиток та підтримка проєктів водопостачання та водовідведення для забезпечення якісних комунальних послуг у населених пунктах, що є фундаментальним для розвитку будь-якої інфраструктури, включно з туристичною [26, с.32].
 - Забезпечення якісного освітлення на вулицях населених пунктів та туристичних локаціях.
 - Створення інфраструктури для збору та утилізації сміття, що має критичне значення для збереження екологічної привабливості території [26, с.39].
3. Створення та модернізація об'єктів розміщення, харчування та рекреації:
- Заохочення до створення нових та модернізації існуючих об'єктів розміщення, гостьових будинків, закладів громадського харчування, що відповідатимуть потребам туристів.
 - Впорядкування рекреаційних та відпочинкових зон, а саме благоустрій парків, скверів, облаштування місць для відпочинку поблизу водойм та громадських місць для купання. Це включає створення інфраструктури для проведення культурних та спортивних заходів [26, с.32].

- Капітальний та поточний ремонт приміщень закладів культури, освіти, медицини та адміністративних будівель, що можуть використовуватися для туристичних цілей і забезпечувати комфорт перебування туристів [26, с.39-40].
4. Розвиток туристично-інформаційної інфраструктури:
- Забезпечення комфортних та безпечних умов відпочинку, що передбачає не лише фізичну інфраструктуру, а й інформаційну складову, таку як якісне маркування маршрутів, встановлення навігаційних знаків та облаштування туристично-інформаційних пунктів.

Реалізація цих заходів сприятиме значному покращенню загальної інфраструктури Дубівської громади, що є фундаментальною передумовою для повноцінного розкриття її туристичного потенціалу та залучення більшої кількості відвідувачів.

3.2.2. Просування та маркетинг туристичного продукту

Ефективне просування та маркетинг туристичного продукту є критично важливим етапом у розвитку туристичного потенціалу Дубівської громади. Аналіз стратегії Дубівської громади виявив таку суттєву слабкість, як "недостатня інформованість про громаду за її межами" [26, с.24]. Водночас, наявні можливості, такі як зростання популярності сільського, зеленого, культурного, світоглядного туризму та розвиток внутрішнього туризму, створюють сприятливе підґрунтя для активних маркетингових зусиль. Метою цих заходів є підвищення впізнаваності та привабливості Дубівської громади як туристичної дестинації. З огляду на вищенаведене, представлено комплекс заходів у напрямку просування та маркетингу туристичного продукту:

1. Розробка та впровадження туристичного бренду громади:
 - Створення єдиного туристичного бренду, розробка логотипу, слогану та корпоративного стилю, що відобразатиме унікальність Дубівської громади, її природні та культурні особливості, що сприятиме формуванню позитивного інвестиційного та туристичного іміджу громади.
 - Інтеграція бренду в усі промоційні матеріали, сувенірну продукцію та заходи громади, що забезпечить "популяризацію бренду громади".

2. Створення та розвиток ефективних інформаційних платформ:

- Розробка та підтримка офіційного туристичного веб-порталу, де буде розміщена загальна інформація про туристичні об'єкти, маршрути, заклади розміщення та харчування, події та послуги що надає громади.
- Ведення офіційних сторінок громади на популярних платформах (Facebook, Instagram тощо) з регулярним оновленням контенту (фото, відео, історії, анонси подій) для залучення широкої аудиторії.
- Створення електронних та друкованих інформаційних матеріалів як буклети, туристичні карти, путівники, каталоги, які будуть розповсюджуватися у туристичних центрах, на виставках та закладах розміщення.

3. Участь у національних та міжнародних туристичних заходах:

- Активна участь у спеціалізованих заходах для презентації туристичного потенціалу Дубівської громади широкому колу туроператорів, агентів та потенційних туристів, це також сприяє "поглибленню економічних зв'язків з країнами ЄС" та доступу до "європейських програм транскордонного співробітництва", що зазначено в стратегії Дубівської громади [26, с.33].
- Організація прес-турів та ознайомчих поїздок, запрошення представників ЗМІ, блогерів та туроператорів для знайомства з туристичними локаціями громади, що сприятиме їх подальшому висвітленню та просуванню.

4. Просування місцевих туристичних продуктів:

- Проведення цільових рекламних кампаній на онлайн-ресурсах та радіо, спрямованих на конкретні цільові аудиторії (наприклад, любителі екотуризму, культурної спадщини).
- Активне залучення місцевих творчих колективів до культурних заходів та їх промоції як елементу туристичного продукту.
- Встановлення партнерських відносин з провідними туристичними компаніями для включення Дубівської громади до їхніх турів та програм.

5. Розвиток інституційної спроможності та партнерства:

- Облаштування фізичних інформаційних пунктів для надання довідкової інформації туристам на місці, що може бути частиною більшого туристично-інформаційного центру.
- Стимулювання місцевих жителів та бізнесів до активного залучення у просування громади, розробка програм лояльності та заохочень для тих, хто поширює інформацію про туристичний потенціал.

3.2.3. Покращення якості туристичних послуг

Для розвитку громади є важливим забезпечення високого рівня якості туристичних послуг, що є невід'ємною умовою для залучення та утримання туристів, а також для формування позитивного іміджу дестинації.

Згідно з міжнародними стандартами (ДСТУ ISO 9001:2015), якість визначається як здатність продукції задовольнити встановлені або передбачувані потреби споживачів. У контексті туризму, якість є інтегрованою складовою процесу створення туристичного продукту, що зумовлює задоволення потреб відвідувачів. Вона охоплює сукупність ознак, які характеризують продукт, вирізняють його з-поміж інших, і, що особливо важливо, забезпечують відповідність очікуванням споживачів [35, с.75]. Сучасні підходи до якості в туризмі включають такі аспекти, як інновації, переваги та турботу, що дозволить не просто задовольняти потреби, а й перевершувати очікування туристів [35, с.73].

Оцінка якості обслуговування в туризмі, з позиції споживачів, залежить від їх очікувань та реального сприйняття послуги, що формується під впливом наявних потреб, особистого досвіду, доступної інформації та відгуків. Основними складовими якості реального обслуговування (згідно моделі SERVQUAL) є: відповідність (тотожність знань і навичок працівників, їх налаштованість на формування довіри), здатність до реагування (готовність, оперативність, ввічливість персоналу), надійність (здатність забезпечувати стандартизоване обслуговування), емпатія (індивідуальна увага до клієнта) та професійність (швидке та високоякісне обслуговування відповідно до нормативних документів) [35, с.73]. На підставі вищевикладених положень,

зображено комплекс заходів щодо покращення якості туристичних послуг у Дубівській громаді:

1. Впровадження системного управління якістю на місцевому рівні та на рівні суб'єктів туристичної діяльності:
 - Органи місцевого самоврядування Дубівської громади мають заохочувати та надавати підтримку місцевим туристичним підприємствам щодо впровадження систем управління якістю відповідно до вимог стандарту ISO серії 9001 (ДСТУ ISO 9001:2015)[21], що забезпечить системний підхід до планування, виконання, моніторингу та поліпшення всіх процесів, пов'язаних з наданням туристичних послуг.
 - Визначення чітких, вимірних цілей якості, що відповідають загальній стратегії розвитку туризму Дубівської ОТГ. Функціонування такої системи передбачає розроблення методик, інструкцій та протоколювання всіх дій [35, с.75].
 - Всі процеси, пов'язані з розвитком туризму в Дубівській громаді, мають бути ретельно сплановані, виконані, перевірені та постійно коригуватися для забезпечення безперервного поліпшення та стабільності якості надання туристичних послуг.
 - Всі дії органів влади та суб'єктів туристичної сфери громади мають бути спрямовані на відповідність вимогам та виправдання очікувань туристів, а також на підтримання їхньої довіри[35, с.74].
2. Розвиток кадрового потенціалу та професіоналізму у сфері туризму громади:
 - Організація регулярних тренінгів, семінарів та програм підвищення кваліфікації для працівників усіх рівнів туристичної галузі Дубівської громади (гідів, адміністраторів, обслуговуючого персоналу гостьових будинків, працівників харчування тощо), що включатиме як спеціалізовані знання про місцеву історію, культуру, природні об'єкти, так і розвиток навичок якісного обслуговування (комунікація, вирішення конфліктів, емпатія, оперативність).
3. Моніторинг та оцінка послуг у громаді:
 - Регулярне проведення маркетингових досліджень, опитувань та збору зворотного зв'язку від туристів (через онлайн-платформи, анкети, скриньки для

пропозицій) для оцінки їхньої задоволеності послугами та враженнями від перебування в громаді.

- Створення ефективних каналів для отримання відгуків, пропозицій та скарг від туристів з подальшим оперативним реагуванням та внесенням коректив у роботу суб'єктів туристичної діяльності.

3.2.4. Удосконалення управління туризмом

Ефективне управління є фундаментальною передумовою для сталого та динамічного розвитку будь-якої галузі, і туристична сфера Дубівської територіальної громади не є винятком. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління туристичною діяльністю на місцевому рівні дозволяє максимально реалізувати наявний потенціал громади та досягти визначених стратегічних цілей. Згідно з науковими підходами, управління туристичною діяльністю на регіональному рівні (що є аналогічним до рівня громади) охоплює взаємодію між об'єктами (туристичними продуктами, ринком, територіальною туристичною системою) та суб'єктами управління (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємницькі структури). Ключовими функціями управління є планування, організація, мотивація, контроль, регулювання та координація [13, с.64]. На підставі вищевикладених положень, наведено комплекс заходів щодо удосконалення управління туризмом у Дубівській громаді:

1. Формування ефективної організаційної структури управління туризмом:
 - В рамках структури Дубівської сільської ради або її відділів (наприклад, відділу економічного розвитку чи культури) доцільно виділити окремий підрозділ або призначити уповноважену особу, яка відповідатиме за координацію та реалізацію політики розвитку туризму в громаді. Зазначений підрозділ виконує функції планування, організації, контролю та регулювання туристичної діяльності.
 - Створення Робочої групи/Координаційної ради з розвитку туризму, залучення до її складу представників місцевої влади, туристичного бізнесу, громадських організацій, закладів культури, освіти та інших зацікавлених сторін для

забезпечення широкого представництва інтересів та ефективної координації зусиль [13, с.63].

2. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення:

- Створення комплексної бази даних туристичних ресурсів, формування та постійне оновлення реєстру туристичних об'єктів (природних, історичних, культурних), закладів розміщення та харчування, локальних виробників, подій та інших елементів туристичного потенціалу громади.
- Впровадження системи моніторингу туристичних потоків та ринку, збір та аналіз статистичних даних щодо кількості туристів, їх походження, тривалості перебування, витрат, відгуків та очікувань.

3. Розробка та впровадження нормативно-правового та методичного забезпечення:

- Розробка та прийняття місцевих нормативно-правових актів, що регулюють туристичну діяльність (наприклад, правила надання послуг, вимоги до безпеки, стандарти якості) та створюють сприятливі умови для інвестицій у галузь.
- Надання методичної допомоги місцевим суб'єктам туристичної діяльності щодо ведення бізнесу, розробки продуктів, маркетингу та покращення сервісу.

4. Посилення кадрового та фінансово-економічного забезпечення:

- Організація спеціалізованих навчальних програм для посадових осіб Дубівської сільської ради та представників туристичного бізнесу з питань маркетингу та управління проєктів у сфері туризму.
- Розробка механізмів залучення коштів з різних джерел: місцевий бюджет, державні програми, гранти міжнародних фондів, приватні інвестиції.

5. Розвиток співпраці та партнерства:

- Організація регулярних зустрічей та семінарів для обміну досвідом та координації дій між усіма зацікавленими сторонами (представники бізнесу і громади).
- Встановлення партнерських зв'язків з іншими громадами та регіонами для обміну досвідом, створення спільних туристичних маршрутів та проєктів.

3.2.5. Забезпечення сталого розвитку туризму

Дубівська громада має значний туристично-рекреаційний потенціал, включаючи лісові та водні ресурси, а також гірську місцевість, що створює сприятливі умови для розвитку сільського, зеленого та екотуризму. В умовах зростаючої популярності цих видів туризму, сталий розвиток стає необхідним для довгострокового процвітання. До ключових аспектів сталого розвитку туризму в Дубівській громаді належать:

1. Екологічний аспект котрий зосереджений на збереженні природних ресурсів та мінімізації екологічного сліду туристичної діяльності. Це включає захист унікальних екосистем гірських районів, лісів та водних об'єктів, а також впровадження принципів екологічної відповідальності серед туристів та місцевих суб'єктів бізнесу.
2. Соціальний аспект передбачає активне залучення місцевого населення до туристичної діяльності, збереження та популяризацію унікальної культурної спадщини та традицій громади. Метою є підвищення якості життя місцевих жителів через створення нових можливостей та справедливий розподіл вигод від туризму, одночасно уникаючи негативного впливу на соціальну структуру та культурну автентичність.
3. Економічний аспект спрямований на створення нових робочих місць, збільшення доходів громади та місцевих жителів, а також диверсифікацію місцевої економіки. Розвиток туризму має сприяти формуванню позитивного інвестиційного іміджу громади та залученню додаткових фінансових ресурсів.

Основні напрямки та заходи щодо забезпечення сталого розвитку туризму в Дубівській громаді:

1. Інтенсивний розвиток зеленого та агротуризму:
 - Заохочення місцевих жителів до відкриття гостьових будинків та садиб, що відповідають екологічним стандартам, що передбачає використання місцевих будівельних матеріалів, органічне сільське господарство, що забезпечує гостей екологічно чистою продукцією.

- Розвиток фермерських господарств, які пропонуватимуть туристам можливість ознайомитися з сільськогосподарськими процесами, брати участь у сезонних роботах (збір врожаю), дегустувати та купувати місцеву продукцію.
2. Формування та облаштування екологічних туристичних маршрутів:
- Створення безпечних та інформативних пішохідних, велосипедних та кінних маршрутів у гірській місцевості, що дозволяють насолоджуватися природою, мінімізуючи при цьому негативний вплив на екосистеми. Маршрути повинні бути облаштовані інформаційними стендами про флору, фауну та правила поведінки в природі.
 - Створення маршрутів для екологічно безпечних видів активного відпочинку, таких як каякінг або сапбординг, з обов'язковим дотриманням природоохоронних норм.
3. Збереження природної та культурної спадщини:
- Організація заходів, семінарів та інформаційних кампаній для місцевого населення та туристів, спрямованих на підвищення екологічної свідомості та формування дбайливого ставлення до природних ресурсів громади.
 - Проведення робіт з реставрації історичних пам'яток, підтримка місцевих народних ремесел, традицій. Організація фольклорних фестивалів, ярмарків, майстер-класів з виготовлення сувенірів та автентичних виробів.
4. Соціальна інтеграція та залучення місцевого населення:
- Забезпечення пріоритетного працевлаштування мешканців громади в туристичній галузі, включаючи гідів, аніматорів, працівників зелених садиб та закладів харчування.
 - Інтеграція місцевої сільськогосподарської продукції громади через прямі продажі, фестивалі та ринки.

ВИСНОВОК

Проведене дослідження присвячене характеристиці комплексного формування туризму в Дубівській територіальній громаді, що є стратегічно важливим напрямком для забезпечення її сталого розвитку в умовах динамічних трансформаційних процесів в українській економіці. У роботі було систематизовано теоретичні засади становлення туризму, визначено його сутність, функції та різноманітні види, а також його ключову роль у розвитку територіальних громад. Особлива увага приділена концепції сталого туризму, що базується на принципах безперервності прогресу, гармонійного формування людини та соціальної рівності, і є необхідною умовою для довгострокового та гармонійного поступу галузі, мінімізуючи негативний вплив на довкілля та місцеве населення.

Комплексний аналіз туристичного потенціалу Дубівської територіальної громади виявив значні природно-ресурсні, історико-культурні та соціально-економічні переваги. Громада володіє унікальними природними ландшафтами, гірською місцевістю, річковими системами, що є основою для розвитку екологічного та оздоровчого туризму. Наявність об'єктів природно-заповідного фонду, таких як генетичний резерват високопродуктивних насаджень бука «Лецівка-Дубшара» та Ландшафтний заказник місцевого значення «Ріка Лімниця з водоохоронною смугою», підкреслює високий природоохоронний потенціал території. Культурно-історична спадщина, включаючи архітектурні пам'ятки, етнографічні об'єкти та ремесла, надає можливості для розвитку культурно-пізнавального та подієвого туризму, сприяючи збереженню та популяризації місцевих традицій.

На основі проведеного SWOT-аналізу було виявлено стратегічні цілі та пріоритети розвитку туризму, які враховують сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози для Дубівської ОТГ. Описано комплекс заходів, спрямованих на покращення туристичної інфраструктури (транспортної, розміщення, харчування), підвищення якості послуг та розробку ефективних стратегій просування та маркетингу, що відповідають потребам сталого розвитку

громади. Зокрема, було акцентовано увагу на важливості розвитку екологічного туризму та збереженні унікальної спадщини громади.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх безпосереднього надання органам місцевого самоврядування Дубівської територіальної громади, суб'єктам туристичної діяльності та громадським організаціям. Пропозиції щодо розвитку туризму можуть слугувати основою для формування місцевої туристичної політики, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості громади, урізноманітненню місцевої економіки, створенню нових робочих місць. Ефективне управління та залучення місцевої громади є ключовими для сталого зростання туризму, що також підтримує економічний розвиток та соціальну інтеграцію.

Таким чином, розроблена програма надає обґрунтовані рішення та рекомендації для активізації туристичної діяльності в Дубівській громаді, перетворюючи її значний потенціал на вагомі економічні та соціальні переваги, забезпечуючи при цьому збереження унікальних природних та культурних цінностей для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеєва К. В., Шмагіна В. В. Розвиток туристичної діяльності як чинник економічного зростання України. Економіка та держава. 2018. № 2. С. 63–67. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/19.pdf (дата звернення: 29.05.2025).
2. Берегиня сакральної спадщини / iftourism.com. URL: <https://iftourism.com/boikivski-karpaty/bereginya-sakralnoji-spadshchini> (дата звернення: 03.06.2025).
3. Бойківське село Цінева, де залишився корінь 300-літнього дуба / Гуцулендія. 11 липня 2023. URL: https://www.youtube.com/watch?v=OaoJH-Ohg_4&ab_channel=%D0%93%D1%83%D1%86%D1%83%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D1%96%D1%8F (дата звернення: 01.06.2025).
4. Бойківщина : історико-етнографічне дослідження / відп. ред. Ю. Г. Гошко, автори: З. Є. Болтарович, А. Ф. Будзан, Р. П. Гарасимчук, Т. О. Гонтар [та ін.]; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського, Львівське відділення. – Київ: Наукова думка, 1983. – 303 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000014368>
5. Василик О. Народний краєзнавчий музей прикарпатського села Цінева став локацією туристичного маршруту / Суспільне Івано-Франківськ. 17 червня 2021. URL: <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/507607-narodnij-kraeznavcij-muzey-prikarpatskogo-sela-cineva-stav-lokacieu-turistichnogo-marsrutu/> (дата звернення: 02.06.2025).
6. Василик О. У селі Цінева на Івано-Франківщині місцеві жителі власним коштом ремонтують 278-річну церкву / Суспільне Івано-Франківськ. 16 червня 2021. URL: <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/507343-u-seli-cineva-na-ivano-frankivsini-miscevi-ziteli-vlasnim-kostom-remontuut-278-ricnu-cerkvu/> (дата звернення: 01.06.2025).
7. Водоспад Підгуркало / Karpaty.Rocks. URL: <https://karpaty.rocks/vodospad-pidgurkalo> (дата звернення: 01.06.2025).

8. Дубівська сільська громада (Івано-Франківська область). Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%83%D0%B1%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B0_\(%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C\)#/map/0](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%83%D0%B1%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B0_(%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C)#/map/0) (дата звернення: 03.06.2025).
9. Дубівське лісництво [Архівовано 7 лютого 2019 у Wayback Machine.] URL: https://web.archive.org/web/20190207020130/http://broshniv-lisgosp.com.ua/?page_id=383
10. Жерела до історії України-Руси, т. IV, стор. 176 — Львів, НТШ, 1895. — 412 с.
11. Історико-краєзнавчий музей культури та побуту Бойківщини / Karpaty.Rocks. URL: <https://karpaty.rocks/istoryko-krayeznavchyy-muzey-kultury-ta-pobutu-boykivshchyny> (дата звернення: 01.06.2025).
12. КАФЕ Віртуальні Карпати. Google Maps. URL: <https://maps.app.goo.gl/5awTjyTg848TNWej9>
13. Ковальова В.В., Ковальова О.В. Організаційно-економічний механізм управління туристичною діяльністю на регіональному рівні. БІЗНЕС ІНФОРМ. 2019. № 1. С. 134–139. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/37_2019/13.pdf (дата звернення: 03.06.2025).
14. Магічний ресторан. Google Maps. URL: <https://maps.app.goo.gl/ii4zzm74ZUKHAQLA9>
15. Нездобуток Л. І. та ін. Туризм як чинник сталого розвитку регіонів : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2018. 159 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/f847c0a5a302fe60ccf9e3463100472d.pdf> (дата звернення: 29.05.2025).
16. Паспорт Дубівської сільської ради. Дубівська сільська громада. 2019. 24 листопада. URL: <https://duba-gromada.gov.ua/pasport-00-14-58-24-11-2019/> (дата звернення: 01.06.2025).

- 17.Павлівський Камінь / Karpaty.Rocks. URL: <https://karpaty.rocks/pavlivskyy-kamin> (дата звернення: 01.06.2025).
- 18.Панків Н. В. Туристичне ресурсознавство. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 238 с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Pankiv-N.-Turystychne-resursoznavstvo-2011-book.pdf> (дата звернення: 29.05.2025).
- 19.Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області в розрізі територіальних громад / pzf.land.kiev.ua. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-9.html> (дата звернення: 02.06.2025).
- 20.Про туризм : Закон України : (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 31, ст. 1). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 29.05.2025).
- 21.Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 325/95-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0203774-15#Text> (дата звернення: 01.06.2025).
- 22.Ріпненський Камінь / Karpaty.Rocks. URL: <https://karpaty.rocks/ripnenskyy-kamin> (дата звернення: 01.06.2025).
- 23.Ріпненський камінь: як природна пам'ятка стає центром духовності / Вікна. 23 липня 2021. URL: <https://vikna.if.ua/news/75380/view> (дата звернення: 03.06.2025).
- 24.Романів С. О., Жук М. В. Основи туризмознавства : навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 240 с. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/Romaniv_Zhuk_2013_Osn_turyz.pdf (дата звернення: 29.05.2025).
- 25.Сталий туризм та його значення для розвитку туристичної галузі. Бібліотека НУХТ. URL: <https://library.nuft.edu.ua/inform/staliyturizm.pdf> (дата звернення: 29.05.2025).
- 26.Стратегія розвитку Дубівської територіальної громади на період до 2028 року / Дубівська сільська громада. Січень 2022. URL: <https://dubagromada.gov.ua/docs/1161849/> (дата звернення: 01.06.2025).

27. Судовий документ : № 117645155 / YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/117645155/> (дата звернення: 03.06.2025).
28. Система бронювання квитків / Bus.com.ua. URL: <https://ticket.bus.com.ua/order> (дата звернення: 03.06.2025).
29. Схема розташування туристично-інфраструктурних об'єктів в Дубівській територіальній громаді. Google Maps. URL: : <https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1GDwtSw5hxXoO2YDMIolomYJNAWFWhec&usp=sharing> (дата звернення: 01.06.2025).
30. Туризм в Україні. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96#.D0.86.D0.B2.D0.B0.D0.BD.D0.BE-.D0.A4.D1.80.D0.B0.D0.BD.D0.BA.D1.96.D0.B2.D1.81.D1.8C.D0.BA%D0%B0_.D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%9C (дата звернення: 29.05.2025).
31. У тьоті Маші. Google Maps. URL: <https://maps.app.goo.gl/BaUJ7Egz5hxYH8Lf6>
32. Укрзалізниця. Офіційний веб-сайт. URL: <https://booking.uz.gov.ua/> (дата звернення: 01.06.2025).
33. Устименко Л. М. Історія туризму : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2005. Розділ 1. URL: https://tourlib.net/books_history/ustymenko1-3.htm (дата звернення: 29.05.2025).
34. Шиманська К. В., Протасенко Н. А. Розвиток туризму в територіальних об'єднаннях. Харків : ХНАМГ, 2023. 14 с. URL: https://eprints.kname.edu.ua/63877/1/2023_%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%20162%D0%9B%20_%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA_%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83%D0%B2_%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BE%D0%B1%27%D1%94%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D1%85_073_%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82.pdf (дата звернення: 29.05.2025).

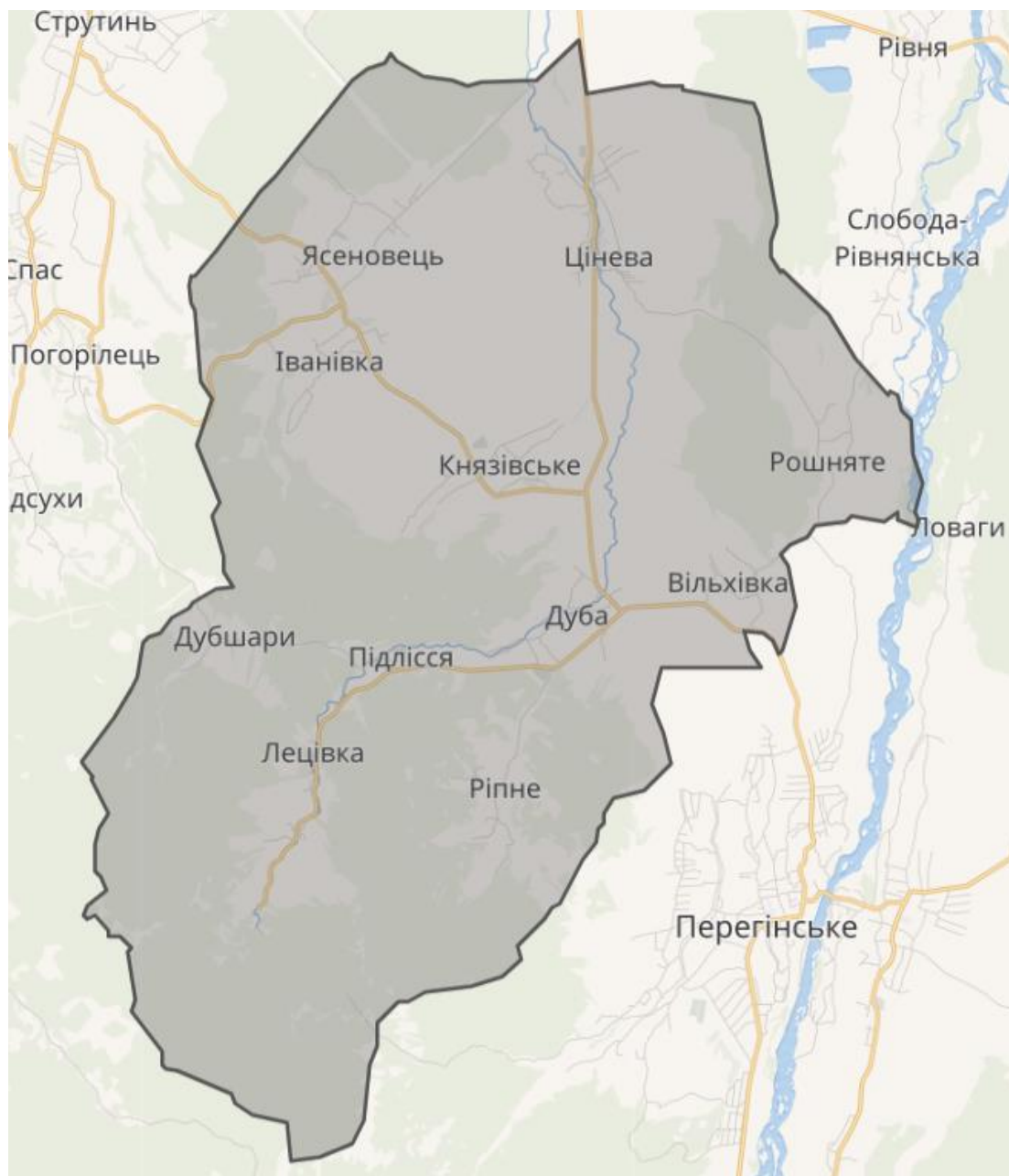
- 35.Ляшенко С.В., Марущак Л.І. Quality of tourist services: features of formation and management. ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ. 2021. Вип. 58. С. 73–76. URL: <https://scispace.com/pdf/quality-of-tourist-services-features-of-formation-and-2wrhsikujz.pdf> (дата звернення: 01.06.2025).
- 36.Dukat. Google Maps. URL: <https://maps.app.goo.gl/2Engy4uziUfSK8J69>
- 37.Lake Side Resort. Google Maps. URL: <https://maps.app.goo.gl/sfrBtRLsPz6KC9Gm8>
- 38.Tsynyava. Google Maps. URL: <https://maps.app.goo.gl/jKUgf5sXqv7JKBru6>
- 39.Hrabyńska I. M., Melnyk T. M. European practices of rural green tourism: challenges and perspectives for Ukraine. SciSpace. 2023. URL: <https://scispace.com/pdf/european-practices-of-rural-green-tourism-challenges-and-56hl14wwdd.pdf> (дата звернення: 29.05.2025).
- 40.Hrabyńska I. M., Melnyk T. M. Trends and Factors in the Development of World Tourism. SciSpace. 2023. URL: <https://scispace.com/pdf/trends-and-factors-in-the-development-of-world-tourism-in-47hbl0lr5s.pdf> (дата звернення: 29.05.2025).
- 41.Irimiás A., Michalkó G., Rátz T. Exploring the socioeconomic and cultural effects of tourism: A review of the literature. SciSpace. 2023. URL: <https://scispace.com/pdf/exploring-the-socioeconomic-and-cultural-effects-of-tourism-2nxgs48m99.pdf> (дата звернення: 29.05.2025).
- 42.McKinsey & Company. Now boarding: Faces, places, and trends shaping tourism in 2024. 2024. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/travel/our-insights/now-boarding-faces-places-and-trends-shaping-tourism-in-2024> (дата звернення: 29.05.2025).
- 43.Pechlaner H. et al. Global trends in tourism development : a review of the literature. HAL Science. 2017. URL: <https://hal.science/hal-01680488/document> (дата звернення: 29.05.2025).
- 44.Tomej K., Bilynets I. Large-scale tourism transformations through regeneration: A living systems perspective on tourism developments in Ukraine during the war. OSF Preprints. 2024. URL: <https://osf.io/preprints/socarxiv/bq8rm/> (дата звернення: 29.05.2025).
- 45.UN Tourism. Europe: Ukraine. URL: <https://www.unwto.org/europe/ukraine> (дата звернення: 29.05.2025).

46. UN Tourism. International Tourist Arrivals Grew 5% in Q1 2025. 2025. URL: <https://www.unwto.org/news/international-tourist-arrivals-grew-5-in-q1-2025> (дата звернення: 29.05.2025).
47. UNWTO. UNWTO World Tourism Barometer. January 2025. Vol. 23, No. 1. URL: https://pre-webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2025-01/UNWTO_Barom25_01_January_EXCERPT_v3.pdf?VersionId=AzILN6U4VW.RbM2oMF2DBpGQreisL4Xa (дата звернення: 29.05.2025).

ДОДАТКИ

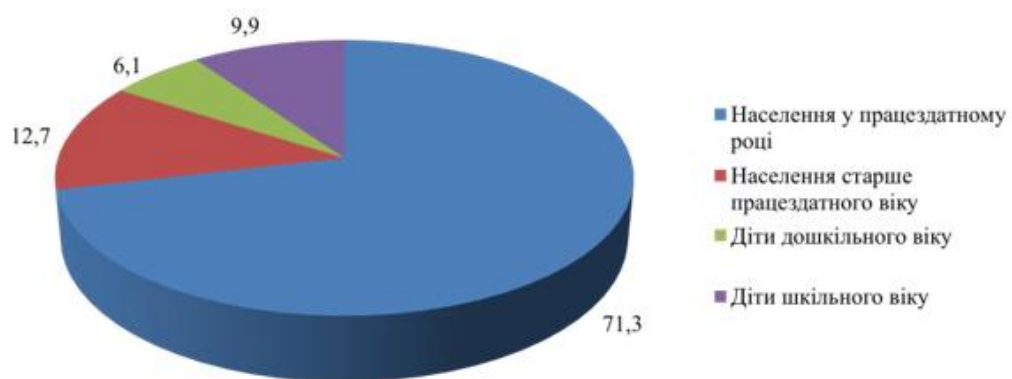
ДОДАТОК А

Межі Дубівської територіальної громади [8]

ДОДАТОК Б

Вікова структура населення Дубівської ТГ (у відсотках до загальної кількості громадян) [26, с.14]

ДОДАТОК В
Експонати народного музею села Цінева [5]

ДОДАТОК Г
Церква Святого Архистратига Михаїла [2]

ДОДАТОК Д

Перелік автомобільних доріг загального користування районного значення на території Дубівської територіальної громади [26, с.16]

№ з/п	Індекс та № дороги	Найменування автомобільних доріг	Довжина доріг, км
1	О090502	Долина - Грабів - Цінева	7,0
2	О090501	Долина – Верхній Струтинь - Лещівка	13,0
3	О091101	Цінева - Рошняте	2,0
4	С091101	Рівня - Вільхівка	5,0
5	С091115	Дуба – Ріпне	3,0